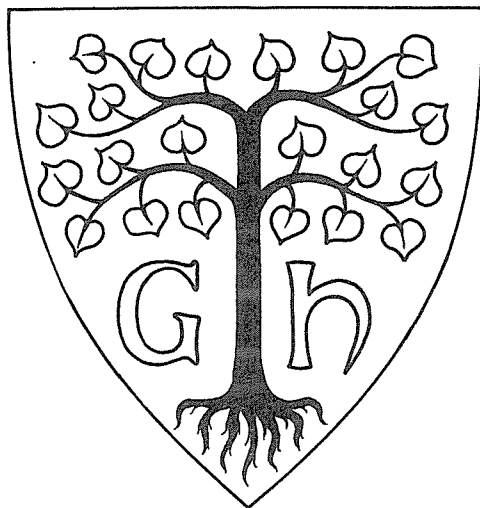

LISTY
GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ
SPOLEČNOSTI V PRAZE

ACTA
GENEALOGICA AC HERALDICA

Obsah čísla 5 - 6 / 1991

Ročník 11

- Jarmila Bačínová*, Rod rytířů Kostomlatských z Vřesovic
erbu půlměsíce
a rod Ferdinanda Kostomlatského,
dědečka Jana Palacha1
- Dr. Lubomír Lutonský*, Fragnerové, nejvýznamnější pražský
lékárnický rod.....19
- Karel Řičař*, Některé poznatky z rodopisné práce.....39

ISBN 80-901075-2-4

Rod rytířů Kostomlatských z Vřesovic erbu půlměsíce a rod Ferdinanda Kostomlatského, dědečka Jana Palacha

Jarmila Bačinová

Cesty, kterými jsme my, genealogové-amatéri, přivádění k intenzivnějšímu základnímu výzkumu o svém rodu, jsou rozmanité, někdy nahodilé a ve formě koničku, jindy vážnější a s určitým programem a cílem, nekončí jen porízením rodokmenu a rodové kroniky. Mezi zvláště přitažlivá a téměř napínavá genealogické témata patří dějiny rodů, jejichž příjmení je totožné s některými příjmeními šlechtických rodů. Existence replik šlechtických příjmení v občanském prostředí a v občanské genealogii však není jen lákavým tématem, ale i závažnou otázkou, antroponymickou protože protože předpokládá shodnou situaci a prostředí pro vznik příjmení v tak rozdílném speciálním prostředí, jakými byla česká šlechtická společnost a česká nesvobodná poddanská či městská společnost. Tento předpoklad jako málo možný vede některé genealogy, že věří v jeden původ šlechtický u u všech nositelů příjmení šlechtického, ať již je takový společný původ historickými prameny dokázán či ne. Opatrnější přístup k otázce identity občanských a šlechtických rodů téhož příjmení označuje shodu znění takových příjmení za náhodilou a označuje stejně znějící příjmení jako repliku šlechtických příjmení v nešlechtickém prostředí. Takových replik je velký počet, např. Berka (z Dubé a Lipé), Černý (z Vinoře), Elsnic (z Elznic), Hrubý (z Jelení), Hrzán (z Harasova), Kapoun (ze Svojkova), Karlík (z Nehetic), Kostka (z Postupic), Král (z Dobré Vody), Materna (z Květnice), Nejedlý (z Vysoké), Oulík (z Třebnice), Pouzar (z Michnic), Rašín (z Rýzmburka), Stehlík (z Čenkova), Strnad (z Tryskovic), Tamchyna (z Doubravice), Trčka (z Lípy), Vidlák (ze Slavkova) a mnoho dalších. Nositelé takových občansko-šlechtických příjmení mají důvod i právo zvláště intenzivně hledat v minulosti svého rodu odpověď na otázku, zda je vyloučena možnost, že některý z členů šlechtického rodu z důvodů ekonomického úpadku, politického či náboženského útlaku, či morganatického spojení s manželkou nešlechtického původu či z jiných důvodů neodložil šlechtický přídomek a nepřešel do stavu svobodníků, úředníků či poddaných a založil tak nešlechtickou linii rodu, jehož příjmení však si podržel. Romantická představa chudnoucího šlechtice, bez smutku odhazujícího svá feudální občanská práva, jen aby zachránil rodině čest či víru či bezpečí, je poplatná naší početné historické beletrii. Dostala však na konci minulého století i právní a objektivní podporu a zcela jinou motivaci, když důkaz o rodovém spojení se šlechtickou českou rodinou dával právo na obnovu šlechtictví a tím spojených výhod, včetně přijetí do Strakovy akademie či Tereziánského ústavu šlechticů.

Kostomlatský z Vřesovic

popis znaku: v modrém štítě zlatý půlměsíc, obrácený cípy vzhůru
přikryvadla: modro - zlatá
v klenotu nad korunou znamení ze štítu

Kresba: Jan Oulík

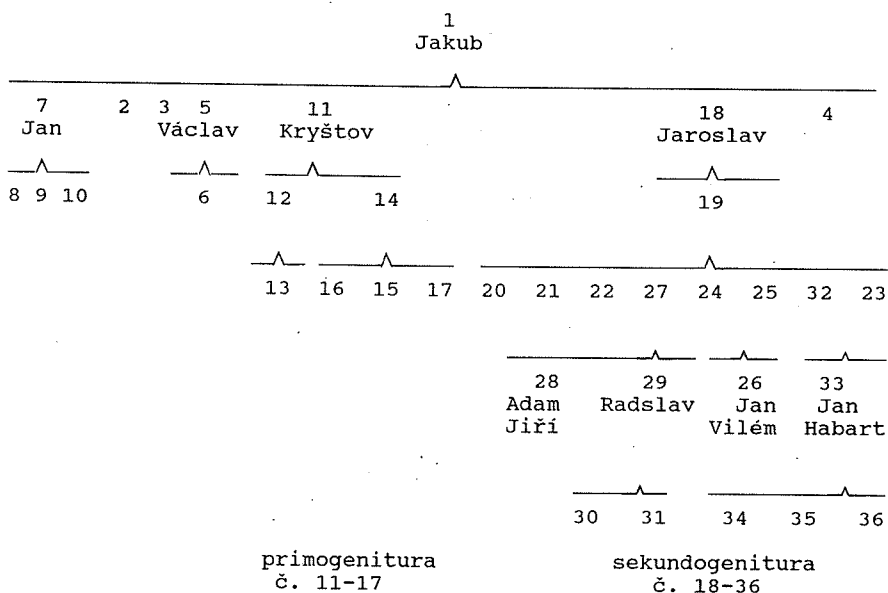
Dějiny téměř všech šlechtických rodů byly v období 1848-1920 dokonale vylíčeny v obou našich velkých naučných slovnících, Riegrově a Ottově, v dějinách našich hradů a v řadě monografií. Autoři stati o šlechtických rodech Antonín Rybička, August Sedláček a mnozí další se tu dopustili v řadě případů zdánlivě nepodstatné nedůslednosti, když v vymírajících rodů drobné české šlechty z opatrnosti neformulovali přesně a jasně závěr o jejich vymření a pouze konstatovali, že o dalším trvání rodu nejsou zprávy. Jedním z rodů, které i tito na slovo vzatí genealogové nenechali definitivně odejít z historické scény a který tedy neprohlásili za vymřelý, je rod rytířů a nakonec i pánů Kostomlatských z Vřesovic. V životopisu českého pána Jana Habarta Kostomlatského z Vřesovic jeho tři synů použil A. Sedláček formulace, že "o jejich potomcích nic není známo",^{1/} tedy formulace připouštějící další trvání rodu Kostomlatských mimo ostatní českou šlechtu vlastnicí statky a doloženou v deskách zemských a v ostatních genealogických a historických pramenech. A protože skutečně rod nesoucí jméno "Kostomlatský" u nás dosud existuje, je třeba hledat genealogickou metodou doklady, které by rodovou souvislost rytířského a panského rodu Kostomlatských a nešlechtického rodu Kostomlatských buď potvrdily nebo vyvrátily. Snad by se tohoto problému ujal jeden z vnuků Ferdinanda Kostomlatského, od mládí se zajímající o české dějiny a pak posluchač filosofické fakulty University Karlovy, mladý historik Jan Palach, který obětoval 16.ledna 1969 život, aby zburcoval český národ k boji proti novodobé Bílé Hoře, proti invazi vojsk do naší země 21.srpna 1968. Jistě by přitom volil podobnou cestu a metodu a uplatnil zásadu "padni komu padni" a na příkladu dějin obou rodů Kostomlatských by podpořil zásadu o totožnosti šlechtické a občanské genealogie a o jednotě vědeckých úkolů i amatérských zájmů nás českých genealogů.^{2/}

1. Vývoj rodu rytířů Kostomlatských

Rod Rytířů Kostomlatských z Vřesovic erbu zlatého rostoucího půlměsíce, založený Jakubem Kostomlatským (nar. asi 1445, zemř. 1491) jako prostřední z pěti samostatných linií (Kyšperští, Doubravská Hora, Kostomlatští, Brozanští a Vřesovcové na Žluticích), je soubor 36 dospělých mužských členů rodu v šesti generacích, vymřelý roku 1696 za dramatických okolností, způsobených souběhem ekonomické a biologické osudovosti. Již r.1877 dějiny rodu rytířů z Vřesovic a linie Kostomlatských zaujaly genealoga Antonína Rybičku, který je vylíčil podle svých nepřiliš hojných shromážděných pramenů.^{3/} Na jeho stručný článek mohl proto dobře navázat o 30 let později další český genealog August Sedláček v obdobném, ale rozsáhlejším slovníkovém článku také v rámci dějin rodu rytířů a pánů z Vřesovic.^{4/} Pro požadavek stručnosti nemohl tu ani podat grafické znázornění rodokmenu Kostomlatských, ani článek doplnit o podrobnější údaje o majetku a o statcích rytířů Kostomlatských, jak z Hradů, zámků a tvrzích království českého téhož autora,^{5/} tak z publikovaných, běžně přístupných berních soupisů české šlechty z roku 1557, 1603 a 1654, které A. Sedláček používal.

Populační vývoj rytířského rodu Kostomlatských má ve srovnání s několika stovkami podobných rodů řadu mimořádných odlišností. Díky početným rodinám zakladatele rodu Jakuba (sedm dospělých synů) a jednoho z jeho pravníků Jana (nar. asi 1515, zemř. 1570, osm dospělých synů) totiž prošel bez nesnází kritickým obdobím okolo roku 1600, kdy mnoho českých šlechtických rodů vymřelo. Překonal díky bohatému dědictví po rodu rytíře Oldřicha Dubanského i nebezpečí rozdrobení statků a zchudnutí mladší a početnější polovice rodu. Rozvětvení rodu Kostomlatských do řady linií je zřetelné ze schematického rodokmenu, kde jmenné údaje jsou nahrazeny čísly členů rodu, aby vůbec bylo možno na ploše stránky podat jednoduchý obraz rodu. Číslování členů rodu není mechanické podle generací, ale logické, jak se používá ve staticích pro Genealogický a heraldický atlas podle linií.

Schematický rodokmen rodu Kostomlatských 1445-1696
(biografické údaje v seznamu členů rodu č. 1 - 36)

Na vývoj a populační rozmach rodu má rozhodný vliv počet přeživajících dospělých synů v rodině (nad 20 let). Podle velikostního zastoupení a počtu velkých rodin a podle počtu rodin bezdětných lze přesně zjistit vitalitu rodu a odhadnout dobu jeho trvání do vymření v generaci, kdy všechny rodiny mají nulovou velikost a žádné dospělé syny. Přehledná tabulka velikosti rodin, označovaná jako biologicko-genealogická mřížka a plně srovnatelná s dalšími podobnými či odlišnými šlechtickými i nešlechtickými rody, charakterizuje rod rytířů Kostomlatských jako rod s počátečním prudkým populačním růstem (I. až III. generace) a s prudkou depopulací a s velkým počtem bezdětných rodin v IV. až VI. generaci.

Velikost rodin v rodu Kostomlatských BGM

pořadí generace	počet rodin v gen- eraci	velikost rodin, počty dospělých synů v rodině								
		žádný syn	1	2	3	4	5	6	7	8 synů
I.	1								1	
II.	7	3	2	1	1					1
III.	7	4	1		1					
IV.	12	9	2	1						
V.	4	2		1	1					
VI.	5	6								
VII.	0									
<hr/>		36	23	5	3	3	-	-	-	1 1

V populačním vývoji naší šlechty je prvořadý zájem věnován zodpovězení otázky, kdy nastává úbytek šlechtických rodin, a tím i šlechtických velkostatků a uchazečů o přední správní a vojenské funkce ve státní správě. Početní úbytek naší šlechty nastal již v době předbělohorské a byl zintenzivněn velkou emigrací šlechty po porážce povstání r.1621 a vydání zákazu protestantského náboženství šlechty r.1628. Do jaké míry odpovídá tomuto populačnímu vývoji i početní vývojová křivka rodu Kostomlatských, naznačuje již úbytek rodin v jednotlivých generacích. Daleko přesněji však lze datovat vývojovou křivku a populační debakl rodu rytířů Kostomlatských v porizném seznamu všech 36 dospělých členů rodu pro každých 25 let období 1450-1700. Seznam doplněný nezbytným odhadem dat narození a poměrně přesnými daty úmrtí všech rytířů Kostomlatských i údaji o jejich sídlech a majetcích je současné doplňkem schematického rodokmenu a z technických důvodů jediným názorným obrazem rodu, když sám rodokmen je technicky v jednom úplném a podrobném schématu neproveditelný.

Seznam členů rodu rytířů Kostomlatských
žijících v jednotlivých 25letých obdobích 1450-1700

číselné označení v rodokmenu, jméno, data narození a úmrtí, statek			počty členů rodu v 25 letí																		
			14 50	75 00	15 00	25	50	75	16 00	25 00	50	75 00									
1	Jakub	1445-1491	Kostomlaty	1	1																
2	Mikuláš	1475-1519	Ohnič		1	1															
3	Zikmund	1483-1521	Blažim			1															
4	Jindřich	1490-1530	Pajrek			1	1														
5	Václav	1480-1545	Bukovice			1	1														
6	Jan	1510-1547	Bukovice				1														
7	Jan	1470-1523	Louny		1	1															
8	Jakub	1495-1520	Louny			1															
9	Mikuláš	1500-1530	Louny			1	1														
10	Václav	1505-1540	Louny				1														
11	Kryštof	1485-1569	Kostomlaty		11	1	1														
12	Jakub	1520-1590	Lhenice			1	1	1													
13	Jiřík	1550-1610	Lhenice				1	1	1												
14	Oldřich	1530-1580	Kostomlaty				1	1													
15	Zikmund- Kryštof	1570-1610	Kostomlaty						1	1											
16	Petr Paval	1565-1635	Kostomlaty					1	1	1											
17	Oldřich	1575-1635	Kostomlaty					1	1	1											
18	Jaroslav	1487-1530	Blažim			1	1														
19	Jan	1515-1570	Blažim				1	1													
20	Karel	1540-1588	Blažim				1	1													
21	Jakub	1545-1571	Křinec					1													
22	Oldřich	1548-1584	Koporeč					1	1												
23	Vilém	1565-1599	Blažim					1													
24	Petr st.	1555-1604	Ploskovice						1												
25	Vojtěch	1558-1591	Nehasice							1											
26	Jan Vilém	1585-1618	Lhenice																		
27	Jaroslav	1550-1612	V. Újezd					1	1												
28	Adam Jiří	1575-1631	V. Újezd					1	1	1											
29	Radslav	1580-1660	Bečvářky						1	1	1										
30	"N"	1615-1644	Chobolice							1											
31	Petr Mikuláš	1625-1696	Kluky							1	1	1									
32	Václav	1560-1592	Blažim					1													
33	Jan Habart	1590-1634	Ploskovice						1	1											
34	Václav	1615-1644	bez majetku							1											
35	Karel	1620-1670	bez majetku								1	1									
36	Volf Rudolf	1625-1696	bez majetku								1	1	1								
				1	3	9	9	9	4	9	10	4	2	0							

Zatím zcela ojedinělý soubor dat o populačním vývoji rytířů Kostomlatských od jeho vzniku do roku 1696, získaný jejich pomyšlným sčítáním čtyřikrát za každé století, vykazuje neobyčejně závažný vývoj. Kdyby tempem Kostomlatských rostla celá naše populace, v době pobělohorské by počet obyvatelstva nebyl 1 milion, ale 3 či 4 miliony.

Růst počtu rytířů Kostomlatských v 25 letých obdobách 1450-1700

Rok	počet dospělých členů rodu
1450	1
1476	3
1500	9
1525	9
1550	9
1575	14
1600	9
1625	10
1650	4
1675	2
1700	0

Zásadní a katastrofální zlom v populačním vývoji rodu rytířů Kostomlatských nastal po roce 1575, protože v roce 1600 a 1625 klesl počet žijících členů rodů ze 14 na 9 a 10 dospělých, a depopulační vývoj pak rychle pokračoval. I když podobnou populační křivku má řada šlechtických rodin vymírajících v 17. století, nelze se zbavit představy, jak by zcela jinak křivka probíhala, kdyby přece jen v VI. generaci Kostomlatských některý z dospělých členů rodu přece jen měl dospělé syny v genealogických pramenech nezaregistrované, a kdyby tedy k roku 1700 přece jen několik členů rodu rytířů Kostomlatských existovalo a rod dál pokračoval, bytší mimo šlechtickou populaci. Teoretická možnost či pravděpodobnost takového pokračování rodu, ostatně i A. Sedláčkem před 80 lety připuštěná, musí být proto ověřena podrobnějším vyšetřováním osudů jednotlivých členů rodů, jejich statků a jejich dědiců, zvláště v průběhu let 1575-1696.

2. Začátky rodu rytířů Kostomlatských a jejich statky

Pro rod rytířů z Vřesovic získal hrad Kostomlaty pod Milešovkou se stejnojmenným městečkem (asi 40 poddanských usedlostí) a vsí Černčice (asi 10 usedlostí) sám zakladatel rodu, husitský hejtman Jakoubek z Vřesovic, za spletitých majitelských vztahů v rodu vymírajících pánů z Dubé. I když měl pouze jediného syna, podařilo se moudře získat tolik panství a hradů či velkých tvrzí, že to stačilo bohatě na existenční vybavení a dědičné díly pro pět vnuků, kteří při dělení roku 1467 založili pět samostatných rodových linií pojmenovaných zpravidla podle hradu a statku, který po dědečkovi dostali (Kysperk, Doubravská Hora, Kostomlaty, Brozany a Žlutice). Prostřední z pěti vnuků hejtmana Jakoubka, pokřtěný po dědečkovi, se tedy nazýval Jakub z Vřesovic na Kostomlatech (nar. asi 1445, zemř. asi 1491) a později, když křestní jména Jakub a Jan se v rodinách ostatních čtyř jeho bratrů opakovala, užíval se všemi potomky shodně nové příjmení "Kostomlatský". Pochopitelně si všichni podrželi společný přídomek "z Vřesovic" a znak, zlatý půlměsíc na modrém poli. Již v prvních generacích rodu Kostomlatských se jejich dějiny vyvíjely dramaticky.

Začátky rodu rytířů Kostomlatský z Vřesovic 1445-1545

(čísla 1-10 odpovídají schematickému rodokmenu a seznamu)

1 Jakub Kostomlatský

7	2	3	5	11	18	24
Jan Louny	Mikuláš Ohnič	Zikmund Blažim	Václav Bukovice	Kryštof	Jaroslav	Jindřich Pajrek
8	9	10	6	Kostomlaty linie č.11-17	Blažim linie č.18-36	
Jakub Louny	Mikuláš Louny	Václav Louny	Jan Bukovice			

První určující událostí byla časná smrt zakladatele rodu Jakuba, který zemřel ještě před dovršením 50 let svého věku asi r.1491, a zanechal jednoho dospělého syna a sedm synů ve věku asi 1-16let a nestačil pro tak velkou rodinu získat větší majetek a statky, než zděděný statek Kostomlaty a Černčice. Tak zůstalo na osmi dospělých synech, aby si vybudovali pro své rodiny vlastní existenci. Učinili tak se střídavými a spíše malými úspěchy. Nejstarší syn Jakubův 7 Jan, získal pro sebe a pro své tři syny jen městský dům v Lounech, vyřadil se tak z rytířského ho stavu království českého, přešel do stavu městského a vlastně se svými syny ani právně do rodokmenu Kostomlatských nepatří. Stejně vyjimečný, ještě dramatictější osud měl jeho nejmladší bratr 4 Jindřich (nar. asi 1490), poslední se sedmi synů Jakuba Kostomlatského. Usadil se totiž r.1512 daleko od rodného Litoměřicka na hradě Pajreku u Nýrska na Šumavě. Hrad byl už předtím útočištěm loupežných rytířů a Jindřich Kostomlatský v tradici pokračoval. Při vojenské akci byl Pajrek dobyt, zajatý Jindřich Kostomlatský byl uvězněn v Praze, usvědčen a popraven r.1520.

Sedm synů Jakuba Kostomlatského se dohodlo o rozdělení otcovského dědictví r.1508, když dospěl nejmladší z nich. Dělení bylo nesnadné, na sedm dílů se Kosatomlaty s Čerčicemi nedaly dělit, a tak dva bratři, kteří se jich ujali (11 Kryštof Kostomlaty a 18 Jaroslav Černčice), vyplatili zbylým pěti bratrům dědické podíly v penězích. Ti právě za tyto podíly zřejmě zakoupily malé statky, městský dům v Lounech, manský hrad Pajrek, části statků Ohnič (2 Mikuláš) a Bukovice (5 Václav) a jen v jediném případě větší rytířský statek Blažim (3 Zikmund). Žádný z těchto pěti bratrů Kostomlatských však nebyl úspěšný, své majetky nerozhojnili a buď zemřeli sami bez dědiců (Mikuláš, Zikmund, Jindřich), či se tak stalo v generaci jejich synů (tři synové 7 Jana, jediný syn 5 Václava). Po slibném začátku rodu Kostomlatských v II. generaci tak v následující pokračoval rod jen ve dvou liniích na Kostomlatech (11 Kryštof) a na Blažimi (18 Jaroslav).

3. Starší linie rodu Kostomlatských 1485-1635

Roku 1508 se hrad Kostomlaty pod Milešovkou stal majetkem 11 Kryštofa Kostomlatského (nar. asi 1485, zemř. asi 1569), kterému se podařilo upevnit zděděný majetek a založit tak novou linii, která Kostomlaty udržela, ale vymřela okolo r.1635. Sice se mu nepodařilo prosadit dědické nároky na konfiskovaný hrad Pajrek po popraveném bratrovi r.1538, ale zato konečně dosáhl propuštění hradu z desk dvorských do desk zemských jako plnoprávný majetek. R.1554 koupil další statek Ohnič (15 poddaných), a tak svůj majetek oceněný ke zdanění částkou 1250 kop gr. českých r.1544 zdvojnásobil na 2 000 kop roku 1557.

Primogenitura Kostomlatských na Kostomlatech 1485-1635
(čísla 11-17 odpovídají zařazení ve schematickém rodokmenu a seznamu)

11 Kryštof
+ 1569
Kostomlaty

12 Jakub
+ 1590
Lhenice

13 Oldřich
+ 1580
Kostomlaty

13 Jiří
+ 1610
Lhenice

16 Petr Pavel
+ 1635

15 Zikmund
+ 1610

16 Oldřich
+ 1635

Ze čtyř Kryštofových synů dva prostřední brzy zemřeli a starší 12 Jakub již za otcova života si vzal za dědický díl statek Ohnič a z otcovy pozůstalosti od Kostomlat ještě ves Černčice. Po jejich odprodeji si zakoupil malý statek Lhenice (6 poddaných), kde pak dožil jeho syn 13 Jiří. Později Lhenice již patřily ke Kostomlatům, protože Jiřík zemřel bez dědiců a statek zdědili jeho bratřenci 16 Petr Pavel a 16 Oldřich.

Příznivěji se vyvíjela rodina 13 Oldřicha, který otcovské Kostomlaty udržel pro své tři syny. Po jeho smrti r.1590 však nastaly obdobné problémy, jak městečko a zatím spustlý hrad rozdělil na tři dědické podíly pro syny. Z počátku drželi bratři Kostomlaty společně a když okolo r.1610 zemřel prostřední z nich 14 Zikmund Kryštof, připadla jeho třetina k podílu 17 Oldřichovu. Složitě dědické poměry Kostomlat jsou patrné v berním přiznání obou bratrů roku 1615; Petr Pavel uvedl, že má v Kostomlatech 15 poddaných a jeho bratr přiznal 20 poddaných, ačkoliv celý statek Kostomlaty v předcházejícím berním soupisu r.1603, kdy byl společným majetkem tří bratrů, je zapsán s 54 poddanými. Patrně díl zděděný po Zikmundovi Kryštofovi nebyl do zdanění zahrnut.

Rozdělení Kostomlat na dva samostatné statky bylo trvalé a na obou dílech vznikly nové tvrže Pustý zámek, dvě tvrže, dva dvory, kostel, městečko Kostomlaty a ves Lhenice se dvorem byl pro zjednodušení oceněny r.1623 částkou 37 019 kop miš. vcelku, ale výsledná částka upřesněna opět zhruba v poměru 1/3 : 2/3. (Oldřichův větší díl 23 711 kop, Petra Pavla díl 13 307 kop).

Ocenění obou dílů Kostomlat jsou částí konfirmačního řízení, protože 26.10.1623 byli oba bratři za svou účast na protihabsburském stavovském povstání, poražením r.1620 na Bile Hoře, potrestáni ztrátou dvou třetin svého jmění, statku Kostomlaty a Lhenice. Konfiskovaný statek od české komory koupil Humprecht Černín a oba bratři se tak naráz stali podobně jako stovky jiných českých šlechticů bezzemky. Na ponechané dvě třetiny částky, kterou komoře zaplatil Humprecht Černín, jim dal český král 26.10.1630 vystavit písemné dluhopisy. Zbytek svého života tedy dožil Petr Pavel a Oldřich Kostomlatští jako celkem zámožní rentiéři a disponovali ročně asi 600 a 400 kopami úroků, které jim komora vyplácela.

Konfiskace dvou třetin jejich majetku a úplné uznání jejich finančních nároků na tržní cenu poddaných Kostomlat a Lhenic má v historii postihu české šlechty po roce 1621 jen málo obdobných případů s tak ohleduplným a celkem mírným řešením. Bratři Kostomlatští nebyli tvrdě likvidováni, neemigrovali a dožili okolo roku 1635 jako šedesátiletí šlechtici, existenčně zajištěni a patrně i nenuceni k přestupu ke katolickému náboženství. O žádných dětech obou odsouzených bratrů Kostomlatských se v trestním a konfiskačním řízení nemluví, ani o jiných jejich dědicích. Přesto jimi primogenitura Kostomlatských nekončí. Život obou posledních držitelů Kostomlat a jejich příbuzenský vztah ke knížeti Karlu Lichtenštejnovi a rozhodujícímu činiteli pobělohorských soudů a konfiskací je příkladem, jak genealogie může vysvětlit i nejsložitější a jinak nepochopitelné situace pobělohorských Čech.

Zpřízněni Kostomlatských a Lichtenštejnů 1560-1625

14 Oldřich Kostomlatský

16	17		
Petr Pavel	Oldřich	Magdalena	oo Albrecht Krajíř z Krajku
Kostomlaty	Kostomlaty	Kostomlatská	+ 1587 Dačice

Oldřich	Anna	oo Jan Šembera
Krajíř	Krajířová	z Boskovic
+ 1600		+ 30.4.1597

Anna z Boskovic
+ 6.6.1625
manžel Karel
kníže Lichtenštejn
* 1569 + 1643

Kromě třech synů měl 14 Oldřich Kostomlatský ještě dceru Annu, provdanou daleko na Moravě za předposledního člena moravského panského rodu pánů Krajířů z Krajku a díky jí rod po přeslici pokračoval Oldřichem Krajířem, nepochybně pokřtěným po Kostomlatském dědečkovi, jimž však dačičtí Krajířovi roku 1600 vymřely. Vnučka Oldřicha Kostomlatského Anna Krajířová, pokřtěná po kostomlatské babičce Anně Vchynské ze Vchynic, se provdala za jednoho z nejbohatších, Jana Šemberu z Boskovic (+ 1597), posledního

z rodu pánů z Boskovic a tchána Maxmiliána a Karla z Lichtenštejna, kteří jeho obrovský majetek vyženili. Oba odsouzení Kostomlatští ještě dávno po smrti své moravské sestry, tedy v osobě své praneteře Anny z Boskovic a jejího manžela knížete Karla z Lichtenštejna měli právem očekávat jako její nejbližší příbuzní ochranu a oporu. Není pochyby, že by svůj příbuzenský vztah uplatnili po Bílé Hoře i ve prospěch svých dětí, kdyby je měli. Není pochyby, že manželé Lichtenštejnovi se stali dědici obou starých českých strýců Petra Pavla a Oldřicha Kostomlatských.

4. Bohatství blažimské sekundogenitury rytířů Kostomlatských

Rozsáhlý statek Blažim (v současných pramenech běžně zvaný Dlačim), oceněný roku 1544 na 2 000 kop a r.1557 na 6 000 kop grošů českých, ležící v kraji žateckém a 30 km jihozápadně od Kostomlat pod Milešovkou, získal rod rytířů Kostomlatských již krátce po r.1508 3 Zikmund, čtvrtý ze sedmi synů zakladatele rodu. Jeho bratr a dědic, 18 Jaroslav Kostomlatský (nar. asi r. 1487, + 1530) měl jedinného syna 19 Jana, ale založil rozvětvenou mladší linii rytířů Kostomlatských, krátce zpočátku nazývaných i Dlačiskými. V III. generaci jeho rodu by býval nastal ekonomický obrat a linie by nepochybně zchudla, protože 18 Jaroslav měl osm dospělých dědicích synů, na které by i tak dosti bohatý statek Blažim s jeho 79 poddanými jen stěží stačil na spokojenou rytířskou existenci. Štěstí rodu Kostomlatských na Blažimě přinesla Dorota Džbanská z Duban, matka zmíněných osmi synů, sestra a dědička Oldřicha Dubanského, úspěšného a oddaného hejtmana pražského hradu a podkomořího české královny Anny Jagellonské a její snachy Marie Španělské, manželky císaře a krále Maxmiliána. Oldřich Dubanský vstoupil do služeb krále Ferdinanda již před rokem 1547, ale když se v tomto roce uprázdnila funkce hejtmana Pražského hradu (dosavadní hejtman, Volf z Vřesovic byl z oddanou službu a pomoc královi v době odboje českých měst a šlechty povýšen do funkce nejvyššího písaře Království českého), i při jeho mládí jej král povolal na zodpovědné místo hejtmana Pražského hradu, tedy velitele hradní posádky. Po čtyřech letech k této funkci přijal funkci podkomořího české královny Anny, když dosavadní podkomoří Adam Řepický ze Sudoměře r.1551 zemřel. Spravoval tedy česká královská věnná města, i když královna Anna již r.1542 zemřela a i když od r.1551 žila manželka králova nástupce Maxmiliána, Marie Habsburská s Maxmiliánem ve Vídni, kde se jí již 18.7.1552 narodil syn Rudolf, pozdější český král a německý císař. Obě funkce Oldřicha Dubanského byly výnosné a původně chudý zeman již r.1557 přiznal hodnotu svého statku Liběšic a dalších statků ve výši 8 000 kop grošů. Další jmění získal v pozdějších letech, protože obě funkce zastával až do smrti r.1570. Nesporným dědicem Oldřicha Dubanského, posledního svého rodu, se stala sestra Dorota na Blažimě se svými osmi syny.

Spoludědic Oldřicha Dubanského, 19 Jan Kostomlatský, byl také úspěšným královským stoupencem, ale jako typický venkovský spolehlivý šlechtic dosáhl jen úřadu krajského hejtmana žatecká. Jeho vztah k panovníkovi a ke švagrovi Dubanskému je zřetelný z výběru křestních jmen pro děti: nejstaršího pokřtil po císaři Karlovi Habsburském a třetího po švagrovi Dubanském (20 Karel a 22 Oldřich Kostomlatští). I při neklamně naději na bohaté dědictví po podkomořím Dubanském, zakoupil daleko ve východních Čechách statek Kuncberk-Křinec u Poděbrad (25 poddaných), Koporeč

a Nehasice na Lounsku (26 a 25 poddaných), takže měl pro tři syny přiměřené statky jako existenční základnu. Pro ostatních pět synů stačil na jejich vybavení otcovský statek Blažim a několikanásobně větší statek Liběšice a Ploskovice jeho švagra Oldřicha Dubanského. Spletité dělení dvou samostatných majetkových pozůstalostí po otci a po matce na osm dílů po roce 1570, (nejmladšímu synovi 25 Vilémovi bylo asi 5 let) však i tak nebylo snadné a bez komplikací. Všech osm synů 19 Jana Kostomlatského však na svých statcích nové linie nezaložilo, všichni dohromady měli jen čtyři syny a z těch ani jeden obrovské statky 19 Jana Kostomlatského, svého děda, a Oldřicha Dubanského neudržel.

Sekundogenitura rodu rytířů Kostomlatských 1487-1696
(čísla 18-36 odpovídají zařazení ve schematickém rodokmenu a seznamu)

18 Jaroslav
1487-1530
Blažim

19 Jan
1515-1570
Blažim

20	21	22	27	24	25	32	23
Karel	Jakub	Oldřich	Jaroslav	Petr st.	Vojtěch	Václav	Vilém
1540	1545	1548	1550	1555	1558	1560	1565
1588	1571	1584	1612	1604	1591	1592	1599
Blažim	Křinec	Koporeč	V. Újezd	Ploskovice	Nehasice	Blažim	Blažim

28	29	26	33
Adam Jiří	Radslav	Jan Vilém	Jan Habart
1575	1580	1585	1590
1631	1660	1618	1634
Velký Újezd	Bečvářky		Ploskovice

30	31	34	35	36
N	Petr Mikuláš	Václav	Karel	Volf Rudolf
1615	1625	1615	1620	1625
1645	1696	1644	1670	1696
Chobotice	Kluky bez majetku	bez majetku	bez majetku	

Pro srovnání s populačním vývojem českých rodů 16. a 17. století a pro otázku, zda by mohli žít v 17. století i pokračovatelé rodu Kostomlatských v nešlechtické populaci, je rodokmen pěti generací rytířů Kostomlatských na Blažimi a pak na Ploskovicích nezbytný a poučný.

5. Ožebračení a vymření rytířů Kostomlatských na Blažimi

Bohaté statky zděděné osmi bratry Kostomlatskými po otci a po strýci měly zcela rozdílné osudy, určené životními úděly jejich nových majitelů. Dva statky byly pro rod ztraceny, když 21 Jakub a 22 Oldřich zemřeli bez dětí a dědičkami se staly jejich vdovy, které na statcích Křinci a Koropeči hospodařily a pak je prodaly do cizích rukou. Další dva bratři 20 Karel a 23 Vilém také zemřeli bez dědiců, ale jejich díly statku Blažimě případně dědičky na jejich bratry a statek Blažim byl tak celý rodu zachován. Pro další majetkový i populační vývoj Kostomlatských měl největší zásluhu pátý ze synů 19 Jana Kostomlatského, 24 Petr, odlišovaný od Petra Pavla Kostomlatského označením "starší". Z Dubanského komplexu statků měl za díl nový statek Byškovice, ale postupnými dosti složitými převody se svými bratry získal k Byškovicům ještě Ploskovice a Blažim a roku 1592 z tohoto komplexu vytvořil podíl pro svého synovce 23 Jana Habarta Kostomlatského a jen si vyhradil doživotní užívání a značně vysokou finanční částku. Byl zřejmě ze všech svých bratrů nejzkušenější, již jako mladík se s Vilémem Rožmberkem účastnil jeho diplomatické mise do Polska a své hospodářské úspěchy věnoval zajištění svého rodu, sám rodinu neměl.

Podobně zajištěný a bezstarostný osud připravili příbuzní a poručníci Jana Viléma pro sirotka 25 Vojtěcha Kostomlatského (zemřel 1591). K otcovu statku Nehasice byl 26 Janovi Vilémovi Kostomlatskému zakoupen r.1596 bohatý velký statek Libčeves od Jana z Vřesovic. Avšak tento bohatý dědic bez dědiců zemřel r.1618 a statek, i když zanechal vdovu Kristínu Doupovcovou z Doupova, byl patrně podle rodového dědického řádu převzal jeho bratranec 33 Jan Habart, který jej připojil ke svým Ploskovicům.

Při dělení statků rytířů Kostomlatských a podkomořího Dubanského roku 1574 dostal čtvrtý z osmi synů 19 Jan a 27 Jaroslav Kostomlatský z majetku strýce Dubanského statek Velký Újezd se dvorem a 40 poddanými a vybudoval si tu nové sídlo, které po své smrti r.1612 zanechal dvěma synům. Ujal se jej však starší syn 28 Adam Jiří Kostomlatský a bratrovi, který byl na studijním pobytu v západní Evropě, vyplatil dědičky díl v penězích. Prošel celkem úspěšně a bez větší pohromy pobělohorskými soudy a za své provinění a spoluúčast na protihabsburském stavovském povstání a po Bílé Hoře byl 25.5.1623 odsouzen k nejnižšímu možnému trestu, k přeměně svého dědičného zemského statku ve statek manský. V případě, kdy takto odsouzený byl bezdětný, se takový rozsudek rovnal doživotní držbě statku bez práva na jeho prodej nebo odkaz, ale za podmínky, že složí tzv. "manský peníz" a že se neproviní proti zemskému právu. 23 Adam neučinil z toho nic a ke všemu r.1628 emigroval a svého bratra 29 Radslava pověřil správou statku Vysoký Újezd. Adam Jiří se z emigrace vrátil r.1631, stal se katolíkem, ale ještě r.1631 zemřel. Statek Velký Újezd tak podle zemanského práva připadl králi a královská komora jej prodala dominikánskému klášteru v Litoměřicích, i když opět podle rodového práva si na něj činil nárok bratranec 33 Jan Habart Kostomlatský a ani bratr 29 Radslav nedostal z kupní ceny, na jejíž polovinu měl nesporný nárok, roku 1632 nic. Opět se ani slovem nepřipomíná nárok případného syna 28 Adama Jiřího Kostomlatského, protože zcela jistě žádné děti nezanechal.

Mladší syn Jaroslava Kostomlatského, 29 Radslav se po návratu ze zahraniční studijní cesty oženil a stal se r.1615 spolujatelem statků Obříství a Klecany. Po svém ovdovění však tyto statky prodal a zakoupil se na Čáslavsku, kde od rodiny rytířů Myšků ze Žlutic koupil malý statek Bečvářky (4 poddání). Jeho druhou svatbu v Kutné Hoře r.1621 s Johankou, dcerou Mikuláše Geršdorfa z Geršdorfu, zaznamenal ve své kronice Mikuláš Dačický z Heslova. Jeho manželka se stala se svým bratrem spolujatelkou otcovského statku Podhořany, který vzhledem k jejich věku vůbec neprošel konfiskačním řízením po Bílé Hoře a které Johanka Vřesovcová r.1628 od svého bratra smluvně převzala. Oba manželé dobře hospodařili, využívali dobré odbytové možnosti v blízkém bohatém hornickém městě Kutné Hoře. Radslavovi se podařilo udržet své Bečvářky, ačkoliv byl 17.3.1623 odsouzen k 50% ztráty svého konfiskovaného statku (odhadní cena 7 099 kop míš.) a svých pohledávek (7 000 kop míš.), protože se vzdal své pohledávky na statku Dobříš smlouvou s Českou komorou. Hladce se zařadil mezi katolickou šlechtu čáslavského kraje, stal se krajským hejtmanem. Přesto na Litoměřicku ke svému a manželčinu statku ještě přikoupil r.1637 a 1656 velký statek Chobolice a Cítov. Svou dceru Alenu provdal r.1649 za trojnásobného vdovce, místodržitele Jaroslava z Martinic. Svým dvěma synům zanechal čtyři statky, o které se rozdělili. Syn z prvního manželství dostal Podhořany a Chobolice, druhý syn 31 Petr Mikuláš Kostomlatský zdědil Bečvářky a Cítov.

Oba synové 29 Radslava Kostomlatského, bezpečně zajištění na svých statcích na Čáslavsku a Litoměřicku, se však nestali zakladateli nových dvou českých linií rodu rytířů Kostomlatských. Starší syn zanechal dvě dcery, které se provdaly (Magdalena za Petra Mikuláše Straku z Nedabylic a Anna Markéta za Kryštofa Voračického (statky Podhořany se dostaly do rodu jejich manželů. Mladší Radslavův syn 31 Petr Mikuláš Kostomlatský na Bečvářkách a Cítově rodinu vůbec nezaložil, ale zůstal usazen na Kutnohorskku, kde prodal i Bečvářky r1584 a přesídlil na statek Kluky u Čáslavě. Připomíná se v kutnohorské matrice jako kmotr na křtinách r.1688 a roku 1694 prodal i Cítov, zděděný po otci. Po jeho smrti přešel statek Kluky do cizích rukou a tak rodová linie 29 Radslava Kostomlatského vymřela bez dědiců již v generaci jeho dvou synů.

Poslední naděje rodu Kostomlatských byl 33 Jan Habart Kostomlatský, jediný syn 32 Václava, předposledního z osmi bratrů, dědicích Blažim a dubanské statky.

6. Emigrace českých rytířů Kostomlatských

Poslední kapitola dějin rytířů Kostomlatských z Vřesovic je kapitolou nejdramatičtější a nejtragičtější, protože v několika letech před Bílou Horou a po Bílé Hoře se završil populační i ekonomický vývoj rodu. S výjimkou statků Velký Újezd, Křinec a Koporeč se všechny statky Kostomlatských ocitly v rukou dvacetiletého 33 Jana Habarta Kostomlatského a potvrdilo se tak tvrdé genealogické poučení, že cesta k bohatství je vykoupena hroby bratrů, bratranců a strýců. Jan Habart by dědil po svém otci Václavovi r.1592 jen necelý statek Blažim, ale jeho strýc Petr starší pro něho vytvořil r.1596 fideikomisní soubor statků Ploskvice a Byčkovice a jeho bratranec 26 Jan Vilém Kostomlatský mu odkázal

r.1612 statky Libčeves a Nehasice. Navíc manželka Jana Habarta byla zámožnou majitelkou statku Obrůství. Jistě přiznal své poddané a statky ke zdanění r.1620, ale rejstříky statků kraje žateckého a litoměřického nemají majitele s křestními jmény B - K mezi něž právě patřil Jan Habart Kostomlatský. Jen z pře-dešlého berního soupisu statků království českého lze statky obou bratranců Jana Viléma a Jana Habarta k roku 1615 zjistit a posoudit tak vyjimečné postavení bohatého rytíře Jana Habarta Kostomlatského při začátku protihabsburského povstání r.1618.

Rozsah statků Kostomlatských (r.1615)

jméno statku	počet poddaných
Libčeves	162
Ploskovice	72
Blažim	79
Nehasice	25
<hr/>	
	338 poddaných

Původní majetek sekundogenitury blažimských Kostomlatských se během dvou generací téměř zečtyřnásobil a Jan Habart se svými čtyřmi samostatnými statky a 338 poddanými ve dvou nejbohatších českých krajích patřil mezi nejbohatší nekatolické rytíře českého království. Ke svému bohatství a k úspěchům v rodinném životě (měl tři syny narozené mezi 1615 a 1625) získal 12.12.1622 povýšení do panského stavu království českého a 13.6.1623 byl zproštěn obvinění z účasti na protihabsburském povstání českých stavů. A přesto, že Jan Habart Kostomlatský měl tak všechny předpoklady, vstoupit se svými třemi syny a s manželkou mezi nejvyšší a nejbohatší českou šlechtu a stát se novým zakladatelem panského rodu Kostomlatských z Vřesovic, stal se pravý opak. Jan Habart odmítl stát se katolíkem a r.1628 využil zákonné lhůty dané české nekatolické šlechtě a vystěhoval se do Saska, kde se usadil v Drážďanech. Před svou emigrací, do které jej doprovázela manželka i tři malí synové, odprodal největší svá panství Libčeves a Nehasice za 45 000 kop miš. císařskému plukovníkovi Volfovi Illburkovi z Vřesovic a statek Blažim všemocnému českému místodržícímu Pavlovi Michnovi. Ponechal si jen fideikomisní rodový statek Ploskovice a měl králův souhlas k tomu, aby ze Saska podle potřeby a pro správu Ploskovic dojížděl do Čech.

Takticky uvážlivý odprodej poloviny českých statků vlivným katolickým českým šlechticům a prokazovaná loyality Jana Habarta Kostomlatského však přišla vniveč, když Jan Habart Kostomlatský se přidal k saskému vojsku, které vpadlo do Čech a ujal jak oba prodané své statky, tak i Velký Újezd 28 Ādama Jiřího Kostomlatského. Tím zcela anuloval své výhodné postavení, byl prohlášen za vzbouřence, předvolán před králův soud a v nepřítomnosti odsouzen ke ztrátě nejbohatšího a již posledního svého panství. Krátce nato v Drážďanech 22.8.1634 zemřel.

Odsouzení a úplné ožebračení nejúspěšnějšího a nejnadanějšího Jana Habarta Kostomlatského a jeho rodiny r.1634 znamenalo konec nadějí i pro jeho tři syny. Nejstarší z nich, 34 Václav pokřtěný po dědečkovi, vystudoval universitu, ale brzo zemřel. Jeho mladší bratři 35 Karel a 36 Volf Rudolf volili vojenské povolání, vstoupili do švédské armády a r.1649 s odvoláním na ustanovení mírové smlouvy z r.1648 požádali o zrušení rozsudku nad svým otcem 33 Janem Habartem a o vrácení fideikomisního statku Ploskoviče, byli však odmítnuti. Stejně marně opětovali svou žádost roku 1667 a ještě r. 1690 Volf Rudolf Kostomlatský, přes své stáří (nar. asi 1625) jako jediný žijící člen rodu v emigraci žádal o majetkovou restituci. Kostomlatští, jejichž rodinné poměry nejsou známé, tak dožili daleko v cizině a na statky svého otce se nevrátili.

7. Možnosti přežití rytířů Kostomlatských v 17.století

Každý případ dožití člena šlechtického rodu v případě, že nezanechal dědice, syna či dceru, byl předmětem důkladného právního a genealogického šetření v rámci pozůstalostního řízení. Hledání pravoplatného dědice bylo tak vždy příležitostí pro tehdejší živou šlechtickou genealogii, aby dokázala své znalosti o rodových souvislostech. Rekonstrukce jednoduchých i složitých pozůstalostních řízení, která probíhala zpravidla jen ústní formou na zemském soudu a ani jejich výsledek nevešel zpravidla do desk zemských, je proto vždy nesnadné, ale vždy také dokladem o existenci perfektně fungujícího aparátu tehdejších genealogických znalců o kterém zatím nejsou jasné představy. Jisté pro tisícovku či více šlechtických rodů a rodových linií by bývalo již výhodné a účelné, vést šlechtickou matriku s evidencí znaků a doplňovat ji o nové přijaté rody, přistěhovalé do země či nové povýšené a o zániku rodů vymřením po meči. Avšak o takovou matriku se ani panský ani rytířský stav království českého nikdy nepokusil a jen v agendě nejvyššího kancléře existovala evidence inkolátů a povyšovacích diplomů v prostém abecedním řazení, uchované dnes v rámci tzv. Staré matrikulace. Přitom vyhledání a prosazení zákonných dědiců po zemřelém šlechtici bylo primární a prestižní stavovskou povinností, aby král a jeho prokurátor a kancléř nemohl uplatnit nárok na osiřelý statek jako na svou odumřt a na její konfiskaci.

Ve své době byli jedinými objektivními a soudními znalci rodových souvislostí ve šlechtických rodinách českého království zkušení řečníci-advokáti u zemského soudu, staří pamětníci z řad sousedů zemřelého, ale v neposlední řadě soudní poslové při zemském soudu, zvaní komorníci, se svým představeným, komorníčím starostou. Zemský soud proto měl k dispozici informace, zda zemřelý měl sourozence, bratry či sestry, jejich mužské i ženské potomky, případně zda zemřel neženatý a bez rodiny a dědický nárok přešel na jeho otce či matku, či konečně zda zemřelý zanechal vdovu. Teprve po negativním výsledku všech těchto tří eventualit byl zemský soud povinen uznat, že zemřelý neměl dědiců a že jeho majetek připadá jako odumřt českému králi. Pochopitelně při takovém šetření odpadaly jakékoliv romantické domněnky o nemanželských či zmizelých synech, dcerách a jiných dědicích, z právního hlediska neprokazatelných, nepřípustných a patřících do úsměvné říše bajek 19.století.

Rekonstrukce pozůstalostních řízení po členech rodu rytířů Kostomlatských, kteří svůj majetek bez závěti zanechali dědicům, vzdáleným příbuzným nebo českému králi, je nutná a nezbytná, jestliže genealog chce nezaujatě a zodpovědně rozhodnout, zda je možnost pokračování rodu, či zda rod vymřel. Takové zodpovědnosti se naši genealogové raději vyhnuli a raději stylisticky květnatě, ale argumentačně slabě připustili možnost, že rod nevymřel, ale že snad ještě v chudobě, v cizině, či mimo šlechtický stav ještě existuje. V případě rytířů Kostomlatských z Vřesovic je třeba zcela jasně a jednoznačně potvrdit vymření tohoto českého rytířského rodu po meči ještě v 17.století, nebo dokázat, že některý z desíti rytířů Kostomlatských, kteří přicházejí v úvahu pro rekonstrukci jejich pozůstalostního řízení a určení dědiců, je předkem neurozené nebo dosud neznámé linie rodu "nerytířů" Kostomlatských.

Dědici rytířů Kostomlatských v 17.století

Zemřelý člen rodu, jeho číselné označení sídlo a rok úmrtí	Jeho rodinné poměry	Jeho dědici
15 Zikmund Kryštof Kostomlaty, + 1610	neženatý	bratr Oldřich
16 Petr Pavel Kostomlaty, + 1635	pravděpodobně neženatý	vnučka jeho sestry
17 Oldřich Kostomlaty, + 1615	pravděpodobně neženatý	vnučka jeho sestry
26 Jan Vilém Libčeves, + 1618	bezdětný	bratranec
28 Adam Jiří Vysoký Újezd	neženatý	odúmrt', král, manský statek
30 N Chobolice, + 1645	ženatý	dvě dcery
31 Petr Mikuláš Kluky, + 1696	patrně neženatý	nezjištěni
34 Václav bez majetku + 1644	patrně neženatý	bratři
35 Karel bez majetku, + 1670	patrně neženatý	bratr
36 Volf Rudolf bez majetku, + 1696	patrně neženatý	nezjištěni

Protože souběžně s ekonomickým debaklem rodu rytířů Kostomlatských probíhal i proces jejich úplného zchudnutí a pozůstalostní řízení čtyř posledních členů rodu kostomlatských, nesoucích ve schematickém rodokmenu čísla 31, 34, 35 a 36, bylo jejich pozůstalostní řízení jen teoretické, protože nebylo co dědit. I po takovémto zmapování soumraku rodu rytířů Kostomlatských tedy určité otazníky zůstávají. Historické orameny o jejich rodu vypovídají poslušnost právě v nejdramatičtějším období 17.století při šetření o pozůstalosti a dědicích desítky jejich mužských členů, kteří by teoreticky mohli být předky nám dosud neznámých linií rytířů či "nerytířů" Kostomlatských. Rodinný archiv rytířů Kostomlatských byl patrně zničen a tak se ztratily i důkazy o zániku rodu. Jen nepatrná možnost jeho uchování je dána analogií s rodinným archivem pánů z Boskovic, který byl včleněn do archivu jejich dědiců knížat Lichtenštejnů v Bučovicích a ve Vaduzu, protože primogenitura Kostomlatských měla v rodu knížat Lichtenštejnů prokazatelně své dědice a pokračovatele, když oba bratři 16 Petr Pavel a 17 Oldřich žádné dědice nezanechali. Za současných znalostí o 31 Petrovi Mikulášovi Kostomlatském a o třech synech emigranta 33 Jana Habarta Kostomlatského je třeba uznat, že rod rytířů Kostomlatských okolo r.1696 v Čechách i ve Švédsku vymřel. Jen nesporně prokázaná rodová souvislost jejich rodu s rodem Ferdinanda Kostomlatského, dědečka Jana Palacha, by tento úsudek mohl změnit. Naše povinnost, zvážit a prokázat či vyvrátit tuto možnost, patří mezi základní úkoly genealogie rodu Kostomlatských i vzhledem k osobě Jana Palacha, jehož životopisec prohlásil rod jeho dědečka Kostomlatského za totožný s rodem Khonů, polských židů, uprchlých před pogromy do Čech a přejmenovaných na Kostomlatský.

Poznámky

- 1) August Sedláček, Z Vřesovic, příjmení starobylé rodiny hojně rozvětvené, Ottův slovník naučný 26 (1907), s.1026.
- 2) Za podněty, pomoc a za souhlas s použitím rukopisné statě "Kostomlatský z Vřesovic" pro Genealogický a heraldický atlas GHSP děkujeme dr. J. Honcovi.
- 3) Antonín Rybička, Z Vřesovic, jméno jedné z nejstarších a nejvzácnějších rodin šlechtických v Čechách, Riegrův slovník naučný 9 (1872), s.1295
- 4) A. Sedláček, uv. m., s.1025-1026.
- 5) Jiří Lederer, Jan Palach, zpráva o životě, činech a smrti českého studenta. Praha 1990, s.10-11.

FRAGNEROVÉ

nejvýznamnější pražský lékárnický rod

MUDr. Boleslav Lutonský

1. Nejstarší pražské lékárny

V minulosti vykonával lékař své povolání komplexně. To znamená, že pacienta nejen vyšetřil a stanovil diagnosu, ale poskytl mu i potřebné léky, které sám připravoval. Z dnešního pohledu byl tedy lékařem i lékárníkem.

Teprve v roce 1241 císař Fridrich II. z rodu Hohenstaufů vyčlenil z praxe lékaře funkci apatykáře. Tito prodávali své výrobky (koření, čajové a jiné směsi, masti, tinktury atd.) nejprve na trzích a jarmarcích. Teprve ve 14. stol. si počali zařizovat pro prodej svých výrobků specializované prodejny - apatéky - ve vlastních nebo pronajatých domech.

Původní apatéky se jen velmi málo podobalo našim moderním lékárnám. V dřívějších apatékách se nejen připravovaly léky, ale prodávaly se i voňavky, rozličné kosmetické přípravky, mycí prostředky, různá vykuřovačla, kuchyňské koření atd., šlo tedy o spojení dnešní lékárny, drogerie a parfumerie v jednom zařízení. Všechny ingredience, které apatykář potřeboval, měl uschovány ve skleněných nebo porcelánových lahvičkách, flakoncích, kelímčích atd., uložených na policích, skříních, zásuvkách, v plátěných pytlících a pod. Vše bývalo označeno identifikačními nákresey, majícími svůj původ v symbolickém označení planet zvěrokruhu, hvězd aj. (převzato z alchymistického značení). Lékaři původně nepsali svým pacientům recepty, ale přicházeli sami a nepostradatelnou hůlkou ukazovali na jednotlivé substance a ukládali apatékáři, kolik čeho má vzít a co s tím udělat (připravit směs, prášek, odvar, výluh, mast, sirup, tinkturu atd.). Apatékař pod dozorem lékaře vše potřebné provedl a za úhradu vydal lék, který pak lékař s příslušným poučením předal pacientovi.

V Praze se první apatéky připomínají ve druhé polovině 14. století. Mezi nejstarší patří apatéka založená 1353 Augustinem z Florencie v domě čp. 459-11 na Malém náměstí. V roce 1382 se v domě čp. 458-12 na Malém náměstí uvádí další lékárna zvaná "U zlaté lilie". Její majitelkou byla nějaká Onofor. Tato apatéka se později přestěhovala do domu "U zlatého orla" v čp. 457-13 na Malém náměstí a nesla název "U zlaté koruny". Nejznámější pražskou lékárnou koncem 14. stol. byla apatéka zvaná "V ráji". Tato byla umístěna v domě čp. 144-1 na Malém náměstí.

Na Staroměstském náměstí byla od r. 1427 v domě "U zlatého (červeného) anděla" - čp. 460-33 apatéka zvaná "U jednorožce". V domě "U kamenného beránka" čp. 551-17 na Staroměstském náměstí byla apatéka od 15. stol. zvaná "U nové měny".

V Rytířské ulici v domě čp. 410 bývala lékárna "U bílého orla". Na Malostranském náměstí v domě čp. 263-10 bývala apatéka "U tří zlatých hvězd".

V Nerudově ulici v domě čp. 207 byla již ve 14. stol. apatéka zvaná "U červeného orla". V téže ulici (dříve zvané Ostruhová) bývala v domě čp. 205 apatéka zvaná "U černého orla". Tato se připomíná již ve 14. stol. Patřila k nejpřednějším a bývala označována jako královská a dvorská. Majitelé této lékárny, zejména poslední tři generace, se nesmazatelným písmem zapsali do našeho národního povědomí jako tvůrci nového přístupu ke koncepci lékárenského oboru a obzvláště zavedením nové moderní výroby léčiv ve specializovaném farmaceutickém závodě.

První písemná zmínka o lékárně "U černého orla" je v archivu hl. města Prahy v zápisu ze dne 14. února 1488, v němž "Jakub Kolář vyznává v plné městské radě před čtyřmi soudními lavicemi, že prodal svůj rodový dům stojící vedle domu zemřelého Vavřínce Vavleka, slovuťnému apatykáři Bartoloměji a jeho zákonité manželce paní Kateřině a všem jejich budoucím dědicům za 82 kopy grošů". Jména dalších apatékářů se nezachovala, protože do úředních knih se zapisovaly jen změny majitelů domů a pozemků.

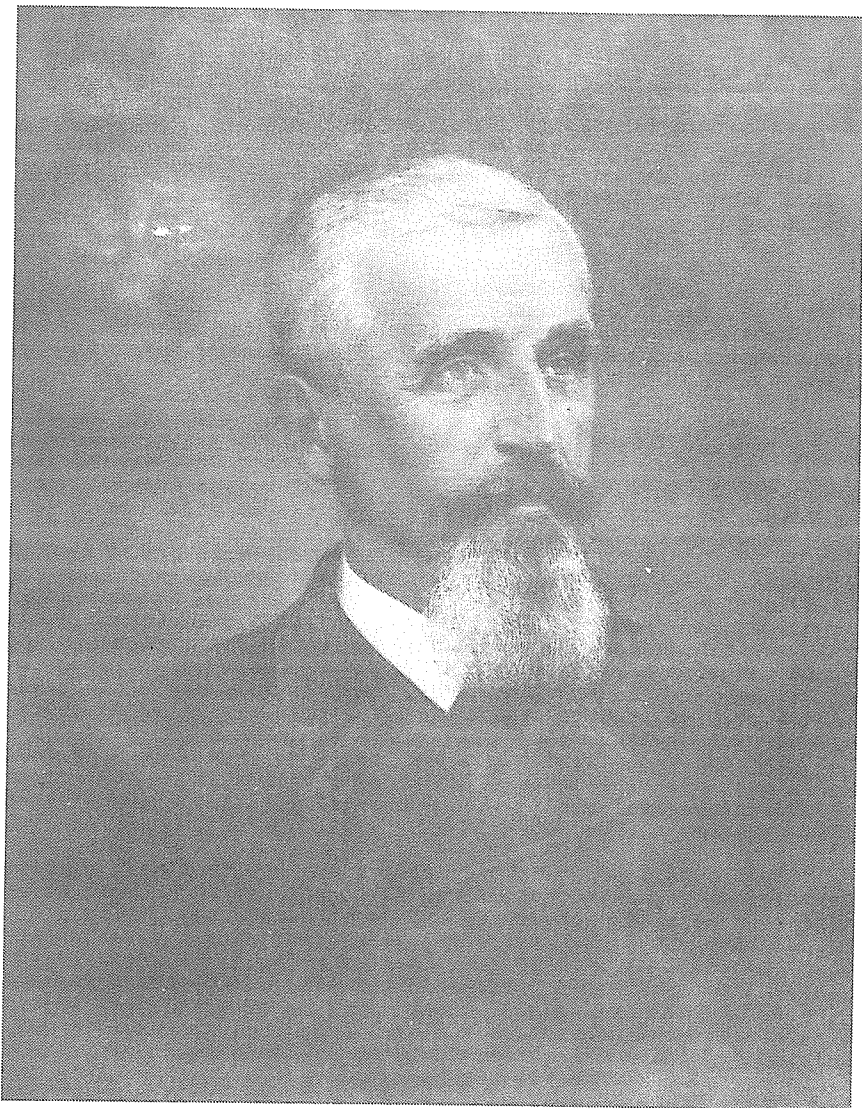
V archivu hl. m. Prahy jsou písemné doklady o změnách majitelů domu čp. 205 od r. 1488 až do r. 1857. Za uvedenou dobu tj. 369 let se v držení vystříдалo celkem 20 majitelů, čili každých 19 let se měnil majitel.

V průběhu let se cena domu značně měnila: V r. 1488 byl dům prodán za 82 kopy grošů. V r. 1497 byl prodán za 150 kop míš. grošů. V r. 1582 za 200 kop míš. grošů, v r. 1538 za 300 kop míš. grošů, v r. 1553 za 350 kop míš. grošů, v r. 1611 za 1830 kop míš. grošů.

Dne 27.8.1762 kupuje apatékář Sallaba dům s lékárnou za 16.650 zl. V r. 1763 dne 29.10. dostal tehdejší majitel apatékery p. Mathias Sallaba za osobní zásluhy z rozhodnutí císařovny Marie Terezie diplom českého královského lékárníka označený jako PRIVILEGIUM. Tento diplom podepsaný vlastní rukou českým dvorním kanceléřem hrabětem Rudolfem Chotkem visel dlouhá léta v oficině lékárny "U černého orla". V současné době je uložen v lékárnickém muzeu v Kuksu.

Od r. 1774 do r. 1809 je majitelem lékárny PhMr. A.V. Proš. Od něj kupuje lékárnu i s domem PhMr. Jan Pujman, dvorní lékárník. Dne 1.9.1857 kupuje dům i s radikovanou lékárnou pan Jakub Antonín Otta (1799-1882), zámožný kupec a radní města Písku, jako věno pro svou dceru Cecilii Barboru Annu, snoubenku pana PhMr. Františka BENJAMINA FRAGNERA, kterému dům i s lékárnou ke dni koupě předává.

2. František BENJAMIN FRAGNER, PhMr.

Obr. 1. PhMr. Benjamin Fragner (1824-1886)

Mládí Františka Benjamina (19.7.1824-19.9.1886) nebylo nijak radostné. Jeho otec Benjamin Filip Pfragner (27.8.1801-9.4.1833) byl zámožným plzeňským soukeníkem a majitelem několika domů a pozemků. Byl synem Františka Josefa Pfragnera (5.4.1763-23.2.1812) a jeho manželky Anny Marie roz. Waidnerové (11.3.1765-28.2.1816). Otec Benjamin Filip Pfragner měl 3 sourozence (Kateřinu prov. Leningerová, Apolonii prov.Perchelová a Filipa, kněze ve známé poutní obci jižních Čech Sv.Maří (sv. od Vimperka). Maminka malého Benjamina Kateřina roz. Šrámková (30.7.1804), zemřela na tbc. ve věku 28 let dne 16.11.1832 v Plzni. Malému Benjaminovi bylo tehdy 8 let.Za rok po úmrtí maminky odchází dobrovolně ze života i jeho otec Benjamin Filip Pfragner (9.4.1833). Jak již bylo uvedeno, byl Benjamin Filip Pfragner zámožným soukeníkem v Plzni, takže se dalo předpokládat, že i malý František Benjamin převezme po otci nejen výnosnou živnost, ale i poměrně výhodné nemovitosti, které rodiče nejen podědili, ale hlavně výhodnými obchodními transakcemi rozmnožili.Ovšem předčasné úmrtí manželky Kateřiny, nešťastné investice a značné prohry v kartách dohnaly otce mladého Benjamina k dobrovolnému ukončení života.

Nezletilých sirotků Benjamina a Kateřiny se ujímá nejdříve jejich dědeček Petr Šrámek a potom jejich strýc Filip, kněz v obci Sv. Maří. Strýc svým vlivem docíluje toho, že malý Benjamin mohl pokračovat ve studiu na německém premonstrátském gymnasiu v Plzni. U této školy byl i internát, v němž malý Benjamin bydlel i se stravoval. Jeho sestra Kateřina zůstala u strýce faráře a později se provdala za mlynáře Reifa ve Vimperku. V průběhu studia na gymnasiu se další životní cesta a osud malého Benjamina zcela mění. Kdo rozhodl o tom, že se Benjamin nebude věnovat výnosné rodinné tradici soukeníka, ale že bude studovat farmacii, a tak se stane zakladatelem českého farmaceutického průmyslu, není nám známo.

Víme však, že povinnou učební dobu v lékárně - tirocinium - absolvoval od r. 1842 ve Vimperku a poté v Plzni. Po čtyřech letech odchází jako lékárenský sustentant do Solnohradu. V r. 1848 pracoval v lékárně v Českých Budějovicích a potom až do r. 1850 v Linci, z Lince odchází do Prahy na universitu, aby zde absolvoval předepsaná studia, která ukončil v r.1852 promocií na magistra pharmacie (PhMr.).

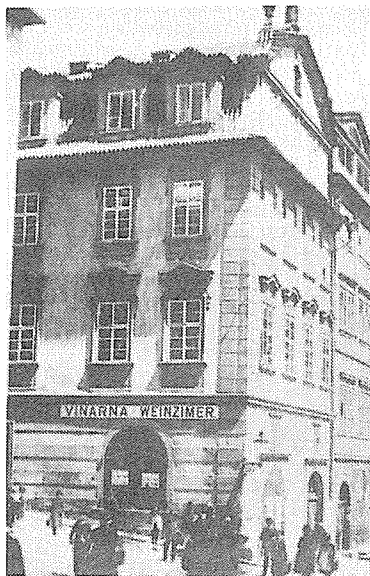
Během studií na pražské universitě si mladý Benjamin přivydělával jako sustentant v lékárně "U černého orla" na Malé Straně na rohu tehdejší Ostruhové ulice (dnešní Nerudova).

Z dosud uvedeného je zřejmé, že mladý Benjamin se na své budoucí povolání velmi pilně a svědomitě připravoval. Praxí v různých lékárnách načerpal jistě řadu poznatků a zkušeností, které by v jedné lékárně nikdy nemohl získat. To vše svědčí o jeho vášnivě touze nezapadnout do průměrnosti, ale pořád nad své okolí výrazně vyniknout. O jeho cílevědomé cestě k dosažení této mety svědčí i ta skutečnost, že po promocii nezůstal v Praze v lékárně "U černého orla". Jistě si byl vědom toho, že jako mladý magistr nemá šanci prosadit se zde v tak chráněném oboru, jakým tehdy farmacie v Praze byla. Pražští lékárníci byli vzájemně spojeni mnoha příbuzenskými a společenskými svazky, takže dostat se mezi ně bylo možné jen uzavřením sňatku, buď s některou dcerou lékárníka, která měla nárok na získání lékárny dědictvím po otci, nebo s vdovou

po magistrovi, majiteli lékárny. Zůstat po celý život jen podřízeným magistrům s maximálním výhledem dosažení funkce "provizora", se mladému Benjaminovi nejevilo dostatečným. Proto mladý magistr odchází do Písku, kde pracuje v lékárně PhMr. Stotzkého, jehož jméno a proslulost mu zaručovaly v budoucnosti dobré a vlivné reference.

A to byl pro PhMr. Benjaminu Fragnera skutečně šťastný krok. V Písku se seznamuje s dcerou zámožného kupce a městského radního p. Jakuba Antonína Otty (1799-1882) slečnou Cecilií Barborou (22.11.1835 v Písku). Pan Otto brzy poznal, že mladý magistr Benjamin Fragner, který se uchází o jeho dceru Cecilií, není nějaký "lovec" bohatých nevěst, ale že je to velmi zdatný odborník ve své profesi, schopný obchodník, dobrý organizátor, ctižádostivý a průbojný člověk, což vše mu rád potvrdil i jeho nynější zaměstnavatel, který nakonec byl velmi rád, že se "zbavil" svého případného, jistě v budoucnu velmi nebezpečného konkurenta.

Mladá nevěsta měla slíbeno na tu dobu velmi krásné věno a tak se mladý PhMr. Benjamin Fragner rozhodl pro osamostatnění. Při studiích v Praze a práci v lékárně "U černého orla" poznal, že stávající majitel PhMr. Jan Pujman je již velmi starý, chce odejít na odpočinek a dům i lékárnu výhodně prodat. PhMr Benjamin Fragner se domluvil se svým nastávajícím tchánem p. Jakubem Antonínem Ottou a tento uvedený dům v Praze i s lékárnou dne 1.9.1857 kupuje a ihned předává nastávajícímu zeti jako věno své dcery Cecílie.

Obr. 2. Stará lékárna "U černého orla"

A tak se mladému PhMr. Benjaminu Fragnerovi splnila první část jeho plánu. Získal nejen bohatou mladou ženu (sňatek uzavřeli 24.7.1858), ale i vlivného a zámožného tchána a hlavně vyhlášenou a známou radikovanou lékárnu v Praze. Byl to skutečně solidní základ pro uskutečnění dalších smělých plánů.

Novopečený pražský lékárník se věnoval nejen rozkvětu své staroslavné lékárny, ale zapojil se neprodleně i do tehdejšího kulturního a společenského života nejen Malé Strany, ale celé Prahy. Angažoval se v různých odborových spolcích a sdruženích, v nichž byl velmi brzy uznán a ctěn. V humanitárních spolcích byla jeho práce oceněna udělením zlatého záslužného kříže za účast na zmírňování následků tragické rakousko-pruské války v r. 1866. Obzvláště je nutno ocenit jeho podporu vlasteneckých snah, které v tu dobu byly zaměřeny zejména na stavbu Národního divadla. Jeho podpis můžeme najít na listině vydané k slavnostnímu položení základního kamene.

PhDr. Benjamin Fagner zde zastupoval nejen pražské, ale všechny české lékárníky. Jeho podpis se tedy právem přiřadil k podpisům osob, které patřily k tehdejšímu výkvětu českého kulturního a politického života.

Ovšem hlavní své úsilí věnuje zavádění nových směrů ve farmacii. Při svých praxích realizovaných v různých lékárnách nejen v našich zemích, ale i v cizině, poznal, co znamená obchod a konkurence. Proto vši silou usiluje o docílení obratu ve farmaceutické praxi a o postupný přechod na výrobu léčiv ve velkém. V té době se v lékárnách připravovaly léky podle lékařských předpisů, a to jen v množství lékařem předepsaném. A tak se stávalo, že během jednoho dne přišlo do lékárny postupně několik pacientů se stejným receptem a pro každého bylo nutno připravovat lék znovu. PhMr. Benjaminu Fragnerovi bylo jasné, že by bylo pro lékárnu i pacienta výhodnější připravovat často požadované léky najednou a ve větším množství a pak je jen v předepsaném množství pacientům vydávat.

To ovšem znamenalo dohodnout se s okruhem lékařů na určitých společných receptech a tyto potom "vyrábět" ve větším množství. A skutečně, jako první nejen u nás, ale v celém tehdejší Rakousko-Uhersku, zaváděl léčiva připravovaná ve velkém, čili jako první začal vyrábět tzv. farmaceutické "speciality". Později se tyto speciality propagovaly nejen v odborném lékařském tisku, ale i v běžných novinách (zejména veterinární přípravky).

Anglický prášek pro chrípěci.

Jistý to prostředek chránív i léčivý pro koně při chrípěci, při churavém mokrání nosu, při zádušném kašli, nechtí k žrádlu, při kolice, jankovitosti, červech atd.

Jest to výtěčný prostředek k čistění krve a udržuje koně při skrovném krmení při plném těle a při ohni.

Dává se ho plná hrst dva- až třikráte denně do navlíhého krmiva.

Malý balíček 50 kr., velký 1 zl.

Holandský prášek pro krávy.

Pravý holandský prášek mltění a krmní.

Tohoto mléčného a krmního prášku, již po dlouhá léta v Holandsku v největších hospodářstvih mlékařských a takových užíváno a prvními dobytčími lékaři schvalovaného, užívá se co zkušného prostředku k čistění krve.

Zvláště k zlepšení a zmužnění mléka; při ůdávici venenové (fečené krvavé dojení), při nadmutí krav atd. U horečzihu dobytka poskytuje tento prášek výtěčné služby při

veškerých plicních chorobách, při tvrdostjích hubenosti a nechtí k žraní, při kolice a veškerých nenucech horečkových.

Krmení hovězího dobytka prospívá výtěčné tímto práškem. Dává se ho plná hrst 2-3krát denně s trochou soli v nápoji.

Malý balíček 50 kr., velký 1 zl.

Prášek proti neplodnosti domácího dobytka.

Dá se dobytku den nebo dva před připouštěním mez dvěma skývami solného chleba.

1 balíček 10 kr.

Lze dostati pouze

v hlavním skladu výrobitele B. FRAGNERA

lékárna „u čerňochy orla“ v Praze,
roh Ostruhové ulice čís. 205-III.

a v následujících skladech: v Písku: J. F. Stotzky, lékární a Jan Pixa, materiálsta; pak v lékárnách: v Bečvyni Blatné, Brežnici, Budejovicích, Čkyňi (Horner) Dobříši, Horázdovicích, Kašvarě (Kef), Milevsku, Netolcích, Prahaticích, Příbrami, Rožnicích, Sedčanech, Strakoncích, Sušici, Týně nad Vltavou, Vimperku, Vlachovu Březí, Vodňanech, Velarech, Volyňi, Zbívově.

Sklady ve všech lékárnách, jakož i v každém materiálním obchodě v celém Rakousku.

Obr.3. Inzerát v týdeníku "Otavan" roč.I., č.5
ze dne 2.8.1879 - Pisek

V rodině Fragnerů se traduje, že r. 1866 potkala manželka lékárníka Fragnera jednu sousedku, která si pochvalovala, jakou výbornou mast jí předepsal její lékař. Magistr Fragner získal od tohoto lékaře (Dr. Schrank) uvedený recept a po vzájemné dohodě začal tuto mast vyrábět ve větším množství pod označením "Pražská domácí mast". Tato mast si získala brzy takovou oblibu, že pryskyřici na její výrobu museli formani přivážet pravidelně až z Krkonoš. Byla prodávána nejen v Praze a v českých zemích, ale postupně v celém Rakousko-Uhersku a později byla vyvážena do ciziny a zamoří. O kvalitě, modernosti a propagaci výrobku svědčí i ta skutečnost, že krabička byla označena nápisem a návodem v řeči země, do níž byla expedována. O oblibě této masti svědčí i to, že byla vyráběna až do roku 1948, to znamená, že ji vyráběly tři generace lékárníků Fragnerů. Jako výrobní značku si firma zvolila iniciály jména Benjamin Fragner - BF. Tuto chráněnou značku nesly výrobky firmy až do jejího znárodnění, t. j. do konce roku 1948.

Vedle "Pražské domácí masti" Vyráběla firma Fragner i další známé farmaceutické výrobky např. "Dr. Rosy balsám", "Syrup Thymomel scillae", "Počistivé pilulky" a řadu dalších medikamentů.

Neúnavný tvořivý duch, snaha po neustálém zlepšování a rozšiřování výroby různých nových lékárenských specialit pudila magistra B. Fragnera stále dál a dál. Usiloval o zásadní rozšíření výroby specialit, ovšem k tomu potřeboval nové, větší prostory jednak pro laboratoře a hlavně pro vlastní výrobu. Stávající objekt již potřebné rozšíření neumožňoval, a proto kupuje protější rohový dům čp. 204, ve kterém hodlá vybudovat na tehdejší dobu veliký výrobní farmaceutický podnik.

Při všech těchto pracech a povinnostech nezapomíná ani na svou rodinu. S manželkou Cecilii měli 3 děti: Dceru Barbaru (1859-1944) provdanou za JUDr. Karla Steinera (1856-1895), Marii (1864-1887), která zemřela ve věku 23 let neprovdána a syna Karla Jakuba Benjamina (1861-1926).

3. Karel Jakub Benjamin Fragner, PharmDr., PhMr.

Obr. 4. Dr. Karel Fragner

Karel Jakub Benjamin Fragner se narodil 3. února 1861 jako druhé dítě. Jeho otec Benjamin Fragner ho předurčil, jako svého jediného syna za pokračovatele svého díla. Proto syna Karla posílá po absolvování farmacie na pražské universitě na další studia do Paříže na Sorbonu a do ústavu "Pharmacie Central". Karel však svá studia v Paříži nedokončil. Předčasné náhlé úmrtí otce Benjamina (+ 19.9.1886) ve věku 62 let přinutilo syna Karla přerušit studium a urychleně se vrátit domů. Jako jediný syn byl povolán k tomu, aby se ujal opuštěné lékárny a pokračoval v otcem započatém díle. Mladý Dr. Karel Fragner se pustil do práce s obrovským elánem. Po detailním prostudování otcových plánů na rozšíření laboratoří a zejména výroby léčiv, doplňuje tyto otcovy návrhy o své nové zkušenosti a odborné poznatky. Má ambicióznější plány a proto kupuje ještě i sousední dům čp.203. Oba nově koupené domy (čp. 204 a 203) nechává zbourat a na jejich místě staví, podle svých vlastních dispozic a plánů stavitele Rixi, nový objekt s velkou, na tehdejší dobu vysoce moderní lékárnou s potřebnými laboratořemi a ve dvorním traktu s výrobními místnostmi.

Obr. 5. Nový objekt s moderní lékárnou "U černého orla"

Laboratoře i výrobní vybavil v té době nejmodernějším strojním zařízením (parní kotel, přístroj na destilaci vody, mechanická míchačka, perkolátor, odparka atd). Celou výrobu postavil na odbornou farmaceutickou bázi. A tak genius rodu našel svého poškráčavatele v synovi. Tento se snaží otcovy záměry neustále rozvíjet a rozšiřovat s cílem vybudovat skutečnou velkovýrobu léčiv pod neustálou odbornou kontrolou jejich kvalit. Speciality se značkou BF byly expedovány do řady zemí v Evropě i v zámoří ve stále větší míře. Lékárník Dr. Karel Fragner je proto právem považován za zakladatele galenicko - farmaceutické výroby.

Dr. Karel Fragner se zabýval izolací různých dosud neznámých alkaloidů a přípravou dalších preparátů. Pracoval též na vývoji nových desinfekčních prostředků atd. Jak již bylo uvedeno, veškeré výrobky byly před expedicí podrobeny přísné odborné laboratorní kontrole.

Aktivita dr. K. Fragnera se neomezovala jen na vlastní farmaceutickou výrobu. Jeho odborné znalosti a světový rozhled mu získaly přední místo v odborných kruzích, stejně jako ve veřejném, politickém a hlavně národním životě. Byl spoluautorem nejmmodernějších farmaceutických učebnic, přednášel a zkoušel v kursech pro tirony (lékárnické nováčky), pro pokročilé farmaceuty atd. Publikoval v našich i zahraničních odborných časopisech. Byl předsedou České lékárnické společnosti, členem představenstva Gremia lékárníků v Praze. V r.1896 byl zvolen předsedou II. mezinárodní lékařenské výstavy v Praze, na které jeho lékárna vystavovala pozoruhodně bohatou expozici výrobků. Tato expozice byla vyznamenána jednou z předních cen. Dr. Karel Fragner byl členem zastupitelstva hlavního města Prahy za Malou Stranu.

Že výrobní a obchodní metody přesahovaly tehdejší běžnou lékařenskou praxí dokazuje i ta skutečnost, že byl v roce 1921 zvolen členem výboru Svazu československých průmyslníků.

Starosti o vlastní podnik, odborná, veřejná i politická aktivita nijak nebránily dr. K. Fragnerovi, aby se plně věnoval i své početné rodině. Jeho rodinný život ve spojení s manželkou Angelikou roz. Jahnovou (16.2.1869-8.3.1929) byl skutečně příkladný. Do stavu manželského vstoupili dne 28.10.1890 a měli spolu 8 dětí.

1. Nejstarší syn KAREL PhDr. (25.11.1891-9.4.1941) vystudoval filosofii. Za I. svět. války sloužil u trénu, kde se seznámil s Janem Masarykem. Jejich vzájemný přátelský vztah trval až do smrti dr. K. Fragnera. Pracoval v diplomatických službách. V Itálii se podrobně seznámil s kulturou Etrusků. Před okupací odchází přes Paříž do Londýna. Nezištně pomáhá našim utečencům. Ve spolupráci s Janem Masarykem a dr. E. Benešem organizuje odboj a vydávání časopisu "Prague - London Letters", který byl předchůdcem časopisu "Čechoslovák". Po osvobození Jan Masaryk prohlásil: "Odboj v Londýně ve skutečnosti zahájil Dr. Karel Fragner a dělal to dobře". Osvobození se Dr.K.Fragner nedožil. Zemřel v Londýně r. 1941 na rakovinu.

2. Druhý syn RICHARD PhMr., RNDr. (23.2.1893-11.4.1954) vystudoval farmacii. Původně byl určen pokračovat v otcově díle. Během I. svět. války mu hrozil vojenský soud a trest smrti zastřelením pro urážku Veličenstva. Místo toho byl odvelen na italskou frontu do Alp. Zde byl i s polní lékárnou zasypán sněhovou lavinou. V poslední chvíli byl sice zachráněn, ovšem stopy této události nesl po celý život. Byl dvakrát ženat. S první ženou Ludmilou roz. Pavlikovou (1894-1944) měl dvě děti: Petr RNDr.(1924) a Angeliku JUDr (1928). S druhou manželkou Anežkou roz. Kačerová (1892-?) děti neměli.

3. Dcera ANGELIKA (23.2.1894-30.4.1970) pracovala za I.světové války jako dobrovolná zdravotní sestra na chirurgické klinice prof. dr. Jedličky v Podolském sanatoriu. Zde se seznámila s ing. chem. Fr. Steinocherem, se kterým 4.9.1917 uzavírá sňatek. Mají spolu tři děti: Angeliku (1918), Miroslava PhMr. (1919) a Evu (1921).

4. Dcera CECILIE (26.6.1897-?) se dne 27.3.1920 provdala za Bedřicha Pevného, ředitele banky. Mají dvě děti: Taťanu (1921) a Blanku (1923).

5. Syn BENJAMIN (20.11.1897-26.12.1943) vystudoval medicínu (MUDr.). Vedle své lékařské praxe se věnoval i literatuře. Pod pseudonymem Benjamin Klička vydal několik povídek a románů, z nichž "Divoška Jaja" byla svého času bestsellerem. Jeho manželkou byla Antonie Hübschmanová roz. Gabrielová. Měli dceru Věru.

6. Syn JAROSLAV Ing. arch. (24.12.1898-3.1.1967) vystudoval architekturu. Vypracoval se na význačného představitele moderní české školy architektury. Význam jeho prací daleko přesáhl hranice našeho státu a stal se celoevropsky uznávaným odborníkem.

Održel titul "národní umělec". Jeho nejvýznačnější práce jsou: Renovace Karolína, projekt na výstavbu Betlémské kaple, zemského archivu, zastavovací a typové projekty Barrandova, Státní domy v Praze, projekt rodinné továrny v Dolních Měcholucech. Byl dvakrát ženatý. S první manželkou Miladou roz. Mayerovou (1901-1977) děti neměli. S druhou manželkou Věrou roz. Gabrielovou mají tři děti: Jaroslav (1940), Tomáš (1942) a Benjamin (1944).

7. Syn JIŘÍ Dr., Ing., PhMr. (3.9.1900-6.11.1977) se stal zakladatelem moderní tovární farmaceutické výroby. Byl pokračovatelem rodové tradice a realizátorem a završitelem plánů dědy i otce.

8. Syn LEO Ing. stroj. (3.9.1905-25.4.1976) vystudoval strojní inženýrství. Snažil se podnikat v motocyklovém obchodě. Neseriozností svých společníků neuspěl. Přišel o značnou finanční částku, kterou mu rodina pomohla uhradit. Později pracoval na KNV v Českých Budějovicích. V roce 1945 se oženil s Inkou roz. Žáčkovou (1914), se kterou mají tři děti: Magdaléna (1940) MUDr., Veronika Ing. (1947) a Lucie (1950).

Rodiče se skutečně velmi pečlivě starali o budoucnost svých dětí i když do jejich plánů a osudů kruté zasáhly obě světové války.

V roce 1917 kupují manželé Fragnerovi v Řevnicích vilu, v níž pak rodina trávívá letní prázdniny. Během druhé světové války jim byla vila zabrána pro potřeby Hitlerjugend. Později vilu prodávají a ponechávají si jen větší část zahrady.

Náhlé úmrtí dr. Karla Fragnera (25.4.1926) ve věku 65 let překvapilo rodinu zcela nepřipravenou na tak tragickou událost. Zanechal po sobě vdovu a 8 dospělých potomků, jímž se postaral o dobré vzdělání a průpravu do dalšího samostatného života. Předčasná smrt dr. Karla Fragnera přetrhává sice jeho další směle plány, ale jsou zde jeho pokračovatelé, zejména Jiří a Jaroslav, kteří naplňují a dále rozvíjejí jeho plány a budují velký farmaceutický podnik, jaký dosud v naší vlasti nebyl nikde nikým vybudován.

4. Jiří Fragner Dr., Ing., PhMr.

Obr. 8. Dr., Ing., PhMr. Jiří Fragner (1900–1977)

Dr., Ing., PhMr., Jiří Fragner se narodil 3.9.1900 v Praze jako sedmé dítě manželů Dr. Karla Fragnera a jeho manželky Angeliky roz. Jahnové. V roce 1916 absolvoval Jiří šestou třídu (sextu) malostranského klasického gymnázia a hned se zapsal jako lékárenský nováček (tiro) v otcově lékárně "U černého orla". Septimu a oktávu pak absolvoval jako privatista.

V létě bývala rodina o prázdninách ve vile v Řevnicích. Zde mladý student a tiro trávil většinu času se svým otcem. Téměř stálá nepřítomnost většiny starších členů rodiny (4 bratři byli na frontě nebo v nemocnici, sestra Angelika jako zdravotní sestra v nemocnici) zúžily rodinný kruh na tolik, že došlo k těsnému přimknutí otce k téměř nejmladšímu synovi. Chodívali společně na houby a ryby. To byly příležitosti k mnoha hovorům. Otec mladému Jiřímu vyprávěl o léčivých rostlinách, z nichž mnohé rostly právě v povodí Berounky. A tak se mladý tiro seznamoval s rostlinnou říší nejen z hlediska rostlinného, ale i chemického, biochemického a lékařského. Rozhodnutí o farmaceutickém zaměření mladého Jiřího vyplynulo tedy spíše ze zjitřené rodinné situace na vrcholu I. světové války, než z nějaké "nepřekonatelné touhy být lékárníkem", jak dr. Jiří Fragner později sám na sebe prozrazuje.

Po maturitě v létě 1918 a úspěšném absolvování tirocinální zkoušky se Jiří na podzim zapisuje na Karlovu universitu k dvouletému studiu farmacie. Toto studium bylo pokládáno za "mimořádné", takže bylo možno zapsat i studium "řádné". Toho Jiří využívá a současně se zapisuje na Vysoké škole chemicko - technologického inženýrství. Na začátku studia, v říjnu 1918, se Jiří zúčastňuje jako člen sokolské revoluční gardy. odzbrojení maďarské armády v Praze, zatýkání plk. Kestřinka, zemského velitele Čech aj. Na vysoké škole chemicko - technologického inženýrství se stává žákem prof. Em. Votočka. Spojením uvedených dvou studií Jiří dokazuje, že to s farmacií myslí skutečně vážně a zodpovědně. Byl to skutečný kolotoč. Vždyť současně musel dělat dvojí laboratorní cvičení. Na farmacii na Albertově a na chemii v Trojanově ulici, kde tenkrát sídlil chemický ústav VŠCHT. Ale všechno to náš zánícený student zvládal "levou rukou" a stačil ještě za "sladkou odměnu" pomáhat v laboratorních cvičeních, svým mladým kolegyním.

V roce 1920 promuje Jiří na magistra farmacie (PhMr.). Hlavním zkoušejícím byl prof. Bohuslav Brauner, přítel Mendělejeva. Současně skládá první státní zkoušku na VŠCHTI. V roce 1922 byl Jiří promován na inženýra chemie (ing.chem) a o rok později (červen 1923) na doktora technických věd ČVUT (Dr.techn.). K získání tohoto titulu tenkrát velmi vyjimečného, bylo nutno vypracovat a obhájit disertační práci a podrobit se přísným zkouškám doktorským.

Na podzim 1923 nastupuje dr. ing. PhMr. Jiří Fragner do dvouleté presenční služby. Po absolvování důstojnické školy v Josefově pracuje ve Vojenském výzkumném ústavu na Pohořelci v oddělení výzkumu bojových látek. Využil možnosti požádat o zkrácení vojenské služby na 18 měs. Jeho žádosti bylo vyhověno, takže se v roce 1925 vrací do rodinné lékárny. Dlouho však zde nezůstává. Na podzim téhož roku odjíždí na zkušenu do USA. Otec Karel syna přemlouval, aby neodjížděl do ciziny, ale zůstal doma a podílel se na rozvoji lékárny a výroby léčiv. Tušil snad že "osud" rodiny se bude opakovat, že Jiří svou praxí v USA nedokončí, stejně jako on nedokončil svá studia na Sorboně? Jiří však otci oponuje tím, že on není "podnikatelský typ", ale že chce dělat "vědu", a že k tomu cíli mu dimenze ČSR nestačují. Snad nechtěl stát v cestě staršímu bratrovi Richardovi, který již lékárnu vedl. Všem bylo zřejmé že Richard nemá ve svém oboru velké zalíbení. Spíše měl básnické a umělecké sklony. Otec dr. Karel Fragner toto jistě všechno zvažoval a proto tolik usiloval o to, Jiří do ciziny neodjížděl.

Nic není platno otcovo naléhání. V říjnu 1925 odjíždí dr. Jiří Fragner do USA s tím, že si veškeré náklady tohoto studijního pobytu bude hradit sám. Ing. Fr. Steinocher, manžel sestry Angeliky, Jiřímu velmi "fandí" a vnučuje mu půjčku ve výši 10.000,- Kč, které Jiří ihned po návratu vrací. Otec posílá synovi do Ameriky peníze, které Jiří obratem poštou vrací tatínkovi zpět. Tyto peníze přišly do Prahy právě o vánocích, takže dobře myšlený projev dobré vůle vyzněl spíše jako neuvážené mladistvé "furianství", což otce dosti ranilo. Vracené peníze přišly nakonec rodině velmi vhod, protože v únoru 1926 musela sestra Angelika, která tak ochotně založila před odjezdem Jiřího, poprosit otce o peněžitou půjčku na léčení svého manžela ve Švýcarsku. Sám otec dr. Karel Fragner potřeboval v tu dobu nutné léčení v Gräfenbergu (Jeseník), ovšem toto léčení si "údajně z finančních" důvodů nemohl dovolit, jak uváděl bratr Karel v dopise Jiřímu do USA v únoru 1926.

Při cestě do Ameriky zastavil se dr. Jiří Fragner krátce v Paříži, kde se setkal se svým bratrem Benjaminem a jeho manželkou. Byla zde i slečna Marianna Radimská, dcera JUDr. Lad. Radimského, jehož manželka byla dlouholetou přítelkyní maminky dr. Jiřího. Jiří se ze studií znal s Oldřichem Radimským, s nímž se přátelil a od roku 1921 jezdil k nim do Kolína na návštěvy. Zde se poznal s Oldřichovou sestrou Mariannou. Všichni pohromadě strávili nádherný podzimní den na výletě do Chantilly. Dr. Jiří Fragner si pak velmi pilně dopisoval se slečnou Mariannou Radimskou, takže původní přátelství přerostlo v hlubokou lásku.

Po příjezdu do USA pracoval Jiří nejdříve ve výzkumných laboratořích chemického koncernu Calco Chemical Works v Bound Brooku u New Yorku. Zde se seznámil mimo jiné i s americkým způsobem života, se zvyky a poměry atd. Ve volném čase navštěvoval okolní města, byl ve Filadelfii, Bostonu aj. Dostal též pozvání na oběd do Washingtonu k našemu tehdejšímu vyslanci panu Fierlingerovi. Koncem ledna 1926 přechází Jiří do Chicaga a pracuje zde jako výzkumný pracovník u firmy Van Shaack Chemical Works. Jiří měl v plánu pracovat zde několik měsíců a pak se přesunout někam na americký Západ, aby poznal alespoň v hrubých rysech celou USA. Tento plán se mu bohužel nepodařilo realizovat.

Od února 1926 docházely z domova zneklidňující zprávy o nemoci bratra Richarda, která jej vylučovala ze soustavné práce v lékárně, což mnozí pracovníci v lékárně zneužívali. Rozháráné poměry neblaze působily i na otce, který měl s lékárnou velké plány. Doma ale nebyl nikdo, kdo by mu pomohl v řešení jeho svízelných situacích. Zmatek a bezradnost jevíly se i v dopisech a telegramech zasílaných Jiřímu do USA. Jedna zpráva vyvracela druhou, až telegram z 25.4.1926 vše rozhodl. Tento telegram oznamoval tatinovo úmrtí.

Jiří se neprodleně uvolnil ze zaměstnání i ze všech společenských závazků a nejbližší rychlou lodí odcestoval do Evropy. V přístavu Cherbourg obdržel zprávu, že v Chebu ho očekává jeho bratr Jaroslav. Ve skutečnosti však v Chebu k němu do vlaku přistoupil nejstarší bratr Karel. Cestou do Prahy dramaticky líčil události a finanční situaci rodiny, kterou hodnotil jako velmi zlou.

Hned druhý den po příjezdu do Prahy a po projednání finanční situace lékárny s vedoucí účetní, která po celá desetiletí byla oporou a duší podniku, se Jiří velmi energicky ujímá řízení všech záležitostí. Nového provisoru lékárny, kterého otec jmenoval místo nemocného syna Richarda, odvolává z funkce, poněvadž se ukázalo, že jmenovaný na tuto funkci nestačil. Finanční vyrovnání, které mu bylo při odchodu nabídnuto, tento přijal a z lékárny odešel. A stejně citlivě a takticky vyřešil Jiří i řadu dalších sporných záležitostí.

V polovině května 1926 se sešla celá rodina (manželka, 8 dětí a dva zetové), aby byla projednána poslední vůle zesnulého. Vykonavatelem poslední vůle byl švagr zemřelého JUDr. Bedřich Jahn. Bylo dohodnuto, že lékárnou, laboratoře i výrobu povedou společně Richard a Jiří s přesně vymezenými úkoly, právy i povinnostmi. Dále bylo, na základě ekonomického rozboru (tento však obsahoval jen soupis aktiv bez skutečných pasiv, z nichž jen válečné daně převyšovaly mobilní jmění lékárny a rodiny.!) rozhodnuto o vyplácení podílu všem dědicům (9 osob) ve výši 2.000,-Kč měsíčně každému (tj. celkem 18.000,-Kč měsíčně).

Rozháráné finanční poměry, zatížené navíc velkými nároky početné rodiny a velkým válečným břemenem, se během poměrně krátké doby podařilo uvést do příznivého stavu. To ovšem vyžadovalo průžné se přizpůsobovat novému systému řízení, novým nárokům lékařských kruhů i farmaceutického trhu. Nově nastoupenou strategií v řízení a podnikání bylo docíleno toho, že podniku byla odepsána 66% válečná daň. Uvedená úspora se rovnala téměř 1/2 milionu Kč.

Přes všechny uvedené obtíže dr. Jiří Fragner neustále sledoval odbornou literaturu, výzkumné problémy, otázky provozní kontroly jakosti výrobků firmy atd. Od jednoduchých provozních kontrol vyráběných léků zaváděl stále novější a specifičtější kontroly. Nová organizace propagace výrobků firmy pomáhala k vzestupu poptávky po lécích se značkou BF. Expectorantia a antitussica byla expedována v milionových množstvích. Výrobní objekt postavený ještě otcem Karlem ve dvoře přestával postačovat neustále vzrůstajícím výrobním potřebám. A tak již v roce 1928 vyvstala otázka výstavby skutečného průmyslového farmaceutického závodu B:F: v blízkosti Prahy. Dr. Jiří Fragner se obával, zda ostatní společníci firmy (maminka a 7 sourozenců) budou souhlasit s výstavbou nového závodu. Na společné poradě dne 22.9.1928 byl však jeho návrh jednomyslně přijat. Všichni si totiž uvědomili, že je nutno se na krátkou dobu omezit, aby po dalším vývoji výroby bylo možno vyplácet ještě vyšší podíly. Rok před touto poradou dne 15. srpna 1927 se dr. Jiří Fragner ženil se slečnou Mariannou Radimskou (nar. 26.7.1905) a v den konání porady dne 22.9.1928 se jim narodila první dcera Eva.

Na další poradě dne 17.2.1929 Jiří s bratrem Jaroslavem předkládají společníkům návrh na koupi pozemku v Dolních Měcholupech za výhodných podmínek. Koupě pozemku byla odsouhlasena a ing. arch. Jaroslav Fragner byl pověřen vypracovat generální zastavovací studii a plány jednotlivých objektů podle výrobního a technologického programu vypracovaného dr. ing. PhMr. Jiřím Fragnerem. Manžel sestry Cecilie Ferdinand Pevný, ředitel banky, byl pověřen vypracováním ekonomických předpokladů a programu financování celého projektu. Podle předběžných rozborů činil předpokládaný investiční náklad cca 4,350.000,-Kč. Bylo dohodnuto, že se se stavbou započne nejspíše v dubnu 1929 (tj. za necelé dva měsíce!). Termín zahájení provozu výrobního zařízení nového závodu byl určen na podzim 1929 tj. cca za 1/2 roku od zahájení stavby! (V dnešních vysoce technizovaných podmínkách nám tyto termíny přímo vyráží dech! Dosahneme toho ještě někdy?). Navrh byl všemi společníky odsouhlasen. Vše se jevílo naprosto reálné a bezpečné. Bohužel došlo k neočekávaným komplikacím. Nejmladší bratr ing. Leo Fragner převzal na podzim 1927 firmu Klásek - prodej motocyklů - se všemi aktivy a pasivy. Bohužel se nepřesvědčil, že pasiva firmy mnohonásobně převyšují aktiva a to vše ve prospěch bankovního domu, který mu převzetí firmy tak slibně líčil. Leo Fragner byl spoluvlastníkem firmy BF, která si musela zachovat dobré jméno, uvolnila firma nejnutnější potřebný kapitál, ovšem tím se odsunula možnost zahájení stavby závodu v Dolních Měcholupech v dohodnutém termínu. Termín stavby závodu se odsunul až do konce roku 1929.

Dne 8. března 1929 umírá paní Angelika Fragnerová, vdova po dr. Karlu Fragnerovi.

V prosinci 1929 usoudili společníci, že finanční situace je již natolik příznivá, že je možno s výstavbou započít, ovšem za velmi tvrdých podmínek pro Jiřího. Tento musel mimo jiné převzít i závazek, že osobně provede a zaručuje naprostou likvidaci všech Leových záležitostí bez jakýchkoliv dalších komplikací. Byly to tvrdé podmínky, ale bez jejich zdárného vyřešení nebylo možno uvažovat o dalším rozvoji firmy.

A tak výstavba nového závodu mohla být zahájena. To se stalo 27.12.1929. Z celkové plochy pozemku (24.000m²) bylo oplocena jen část v rozsahu 6.000 m². Zastavěná plocha objektů činila 1.872 m², obestavěný prostor 11.908 m³. Zbytek plochy, mimo tovární komin a dvou studní, byl upraven jako komunikace, odstavné plochy, dvůr a trávníky. Proti původně dohodnutému rozsahu výstavby, vybudoval ing. arch. Jaroslav nad východní části objektu ještě jedno patro o rozsahu 1.167 m³, s oddůvodněním "že se to bude hodit". A skutečně, již v prvním roce provozu se patro využilo a později bylo nutno přistavit další patro na vedlejší budově.

Se stěhováním továrního zařízení se započalo již 15.7.1930 (tj. za 6 a 1/2 měsíce od prvního výkopu na stavbě), podle předem pečlivě připraveného plánu. Výroba na Malé Straně byla zastavena 15.8.1930 a v témže dni byla zahájena výroba v novém závodě. Expedice výrobků se zdržela o jeden jediný den! Celá stavba si vyžádala náklady ve výši 2,989.000,-Kč (mimo pozemek), takže byla překročena jen o necelých 15.000,-Kč proti původnímu rozpočtu.

Nový závod převzali společníci dne 26.10.1930 na plenární schůzi v nových provozech v Dolních Měcholupech. U tovární brány byly vysazeny dva pyramidální topoly na památku dvou nezapomenutelných zakladatelů firmy: Benjamina a Karla Fragnera. Před průčelím hlavní budovy byla vysazena smuteční bríza na památku Angeliky rozené Jahnové.

Přes veškeré tyto starosti a obtíže se dr. Jiří Fragner věnoval i práci ve výboru Československé lékárnické společnosti a ve farmaceuticko-chemické sekci Sdružení průmyslu chemických v Praze. V obou těchto sekcích neúnavně pracoval ve výborech, předsednictvu, případně ve vedoucích funkcích až do roku 1945. Práce v lékárnických organizacích skýtala dr. Jiřímu Fragnerovi možnost zúčastnit se rozhodujícím vlivem na modernizaci a inovaci klasického lékárnictví a jeho těsnou spolupráci s rodícím se farmaceutickým průmyslem při zachování všech jeho cenných a pro budoucnost tudíž žádoucích tradic. Ve Sdružení průmyslu chemických usměrňoval industrializační tendence naší rozvíjející se průmyslové farmacie. Usiloval o to, aby se tato již od počátku rozvíjela na zdravém základě našeho chemického průmyslu ve spojení s klasickou farmacií, její vědou a technologií. Vytvořit v obou oblastech předpoklady takového spolupůsobení vyžadovalo velmi smělou, přitom ovšem velmi citlivou strategii. V tuto dobu se totiž industrializační tendence farmaceutická stávaly stále více předmětem zájmu podnikatelských kruhů nefarmaceutických, jejichž zástupci byli vesměs advokáti, technici či obchodníci bez jakéhokoliv vztahu k farmacií. Mnohdy z důvodů zjištěných nebo konkurenčních samotnou farmacií zlehčovali, pomlouvali a vytěsňovali z jejich historických, těžce vydobytych pozic. Byl to boj velmi těžký. Avšak potomek slavného rodu Fragnerů, který si na tomto poli vydobyl již mnoho zásluh, stejně jako uznávaná a vážená jména Benjamina a Karel Fragner, svému potomku a pokračovateli rodové tradice, hodně pomáhala.

Od počátku dr. Jiří Fragner podporoval snahy po kooperaci a integraci. Při tom si ale uvědomoval, že zdravý farmaceutický průmysl může být vybudován jen na dobré vědecko-výzkumné a kontrolní základně, což bylo ovšem finančně velmi náročné. Mnozí podnikatelé se domnívali, že dr. Jiří Fragner prosazuje integrační tendence jen z osobních důvodů. Když viděli rychlý rozvoj firmy BF, zejména v nově postaveném a neustále se rozšiřujícím závodě v Dolních Měcholupech, neminul jeden rok, aby některý farmaceutický podnik, nebo financující banka, nepřišel s lákavou nabídkou na přechod dr. Jiřího Fragnera do jejich vedení, nebo na splnutí firmy BF s jejich podnikem. S údivem však všichni odcházeli s nepořizenu.

Druhou zatěžkavací zkoušku prožil závod BF koncem roku 1938, kdy se dr. Karel Fragner chystal, před vypuknutím 2.světové války, uniknout do ciziny. Proto se začal domáhat výplaty svého podílu. Dr. Jiří Fragner i tuto situaci vyřešil.

Díky osobním vlastnostem dr. Jiřího Fragnera, jeho smyslu pro řád a rovnováhu mezi svým povoláním a posláním svého pracovního oboru, svým vlídným a vybraným chováním, smyslem pro solidaritu se svým pracovním kolektivem, se mu podařilo vytvořit vynikající pracovní prostředí, v němž se dařilo postupně soustředit vysoce kvalifikovanou vědecko-výzkumnou a kontrolní základnu pro budování farmaceutického průmyslu. Jeho úsilím, za vydatné pomoci prof. dr. F. Plzáka a dalších, byla vytvořena, na tu dobu velmi smělá organizace "Konfa" (konfederace farmaceutických výrobců), která měla hájit výzkumné priority, nová originální léčiva a pod. Tímto činem předběhl svou dobu, která bohužel smysl této organizace nepochopila. Během války pracovalo v jeho vědecko-výzkumné a kontrolní laboratoři kolem 80ti vědeckých pracovníků, mezi nimi řada vysokoškolských profesorů, docentů a jiných významných odborníků. S výsledky práce tohoto kolektivu se výrazně odrazily v rozvoji sortimentu nových, původních léčiv, z nichž řada se používá dodnes. Výzkumné práce byly cíleně vedeny na vybrané indikační oblasti. Tak postupně vznikl na danou dobu velmi moderní a značně široký sortiment vitaminových preparátů, rtg. kontrastních látek, chemoterapeutik, zejména specifická antiluetika aj. Tento kolektiv se po znárodnění stal základem nově vytvořené vědecko-výzkumné základny SPOFY (spojené farmaceutické závody).

V roce 1943 na základě zpráv londýnského rozhlasu o zázračných vlastnostech penicilinu a sdělení v odborném tisku "Schweizerische Medizinische Wochenschrift", který dr. Jiří Fragner ilegálně získal ze Švýcarska tajnou cestou přes Slovenský stát, počal se vybraný kolektiv pracovníků závodu BF zabývat o přípravu obdobné látky. Po mnoha zkouškách se jim nakonec podařilo objevit kmen plísně (penicilia) z něhož izolovali údajinou látku, kterou nazvali Mykoïn - BF 510. Koncem roku 1944 byli již ve výzkumu a ověřování tak daleko, že toto mohlo být úspěšně použito v klinické praxi. Tento lék zachránil život řadě pacientů. Šlo tedy skutečně o první "český penicilin". Pozoruhodné je, že se tyto úspěchy podařilo skrýt před nepřitelem, který se usilovně, ale bezúspěšně, snažil též získat obdobné antibiotikum, např. v podniku Hama (dnes Spofa) v Olomouci.

Zkušenosti kolektivu těchto pracovníků bylo po osvobození využito při stavbě a hlavně zavádění provozu v "Penicilince" v Roztokách.

Za druhé světové války našli v závodě BF úkryt desítky studentů vysokých škol, celý orchestr ND, balet i někteří solisté opery, výtvarníci aj., kteří "pracovali" na nejrůznějších místech. A tak je závod nejen chránil, ale umožňoval jim i odbornou a politickou práci. V podniku velmi čile pracovala ilegální skupina pod vedením dr. B. Budína. Dr. Jiří Fragner byl členem skupiny "Viktorie" a spolu s ostatními organizoval tajné dodávky léku do koncentračních táborů, ukrýval politické a rasové pronásledované osoby atd. Za tuto činnost obdržel dr. Jiří Fragner po osvobození čestné uznání "Za záslužnou činnost v boji proti fašismu a válce".

Dne 28.10.1945 dochází k znárodnění firmy BF, která se od r. 1930, kdy začínala s pouhými 20 zaměstnanci rozrostla na celkem 750 pracovníků. Pro účely nikdy nerealizované náhrady, byl závod v době znárodnění úředně odhadnut na 75 mil. Kč. Byl to tedy skutečně československý farmaceutický podnik, po všech stránkách, na prvním místě ve státě.

V dubnu 1946 odchází dr. Jiří Fragner na podnikové ředitelství Spojených farmaceutických závodů SPOFA, jako technický náměstek podnikového ředitele. Práce ve Spofě patří k nejintenzivnějším úsekům jeho pracovní činnosti. Poznal, jaké obrovské možnosti skýtá tak veliký podnik. V nově vytvořeném kolektivu nadšných spolupracovníků vytváří moderní koncepci farmaceutického průmyslu.

Má nespornou zásluhu na vytvoření sjednocené vědeckovýzkumné základny. Soustředěním všech těchto skupin z jednotlivých závodů v jeden Výzkumný a kontrolní ústav vznikl základ pozdějšího VÚFB. Ústav dostal za úkol vypracovat výrobní postupy na životně důležitá léčiva a připravit se na výzkum dalších originálních léčiv.

V únoru 1948 přijíždí do naší republiky šéf národní průmyslové výstavby osvobozené Indie pan dr. Hingorani, kterého Nehru poslal, aby se seznámil se vzory a lidmi, kteří by mohli pomoci Indii při výstavbě moderního farmaceutického průmyslu. Tehdejší ministr Laušman se chtěl pochlubit a proto poslal dr. Hingoraniho za dr. Jiřím Fragnerem se žádostí, aby mu tento ukázal některé naše farmaceutické závody a nově budovaný VÚFB, tenkrát ve výstavbě a vysvětlil mu naše perspektivní plány. Po této prohlídce nabídl dr. Hingorani panu dr. Jiřímu Fragnerovi, aby s celou rodinou odjel s ním do Indie a pomohl jim při výstavbě farmaceutických závodů. Sdělil mu, že by měl naprostou volnost v podnikání. Zaručil mu, že jeho děti budou moci studovat na náklady Indie v Anglii na Oxfordské universitě atd. Nabídka tedy více než lukrativní. Dr. Jiří Fragner však tuto nabídku odmítl se slovy: "Já si myslím, pane, že mne má vlast ještě potřebovat." Jak se však mylil! Za několik dnu nato, v den "únorového vítězství" (25.2.1948) byl ze Spofy "vyakčněn" a na důkaz toho, že ho vlast již nepotřebovat, byla mu zakázána jakákoliv činnost ve výzkumu a ve výrobě nejen farmaceutické, ale v chemii vůbec! Tak jsme si tenkrát vážili skutečných odborníků celosvětově uznávaných, kteří toho tolik pro náš farmaceutický průmysl vykonali a kolik toho mohli ještě vykonat, kdyby k tomu měli podmínky.

Dr. Jiří Fragner však nesložil ruce v klin. Našel si místo v patentní kanceláři. Po nocích studuje zákony, vyhlášky, předpisy atd., aby mohl složit potřebné zkoušky k výkonu funkce autorizovaného inženýra patentové kanceláře. Pracoval v oboru chemie, biochemie aj. Agenda kanceláře se neustále rozšiřovala, takže se nakonec museli přestěhovat do Lucerny. Brzy nato byly patentové kanceláře zrušeny.

V roce 1952 přechází na žádost bývalé ministryně Jankovcové do Výzkumného ústavu potravinářské technologie v Praze. Zde pracuje nejdříve jako koordinátor pro problematiku vitaminologie v potravinářském průmyslu, později jako vedoucí skupiny pro studium vitaminů a doplňkových živin. Soustřeďuje kolem sebe kolektiv mladých, nadšených spolupracovníků, který se brzy stává známý nejen doma ale i za hranicemi. Tento kolektiv významě pomáhá našemu potravinářskému průmyslu při aplikaci nových vědeckých poznatků v praxi, především v oblasti racionální výživy. V tuto dobu intenzivně publikuje. Sám se svými spolupracovníky uveřejnil přes 40 prací. Pracoval i jako redaktor a spoluautor některých knižních publikací, jako na př.: "Vitamíny, jejich chemie a biochemie, která vyšla česky v nakladatelství Akademie i německy. O práci dr. Jiřího Fragnera v oblasti potravinářského výzkumu lze souhrnně říci, že je to aplikace poznatků z oboru farmacie ve styčné problematice potravinářství. Jde tedy opět o průkopnickou práci v moderních směrech potravinářského výzkumu i výroby.

Při "čistkách" provedených v padesátých letech je dr. Jiří Fragner opět "vyhozen". Je mu doporučeno zaměstnání posunovače na nádarží v Hostivicích nebo na Kladně. Jeho synovi Jiřímu nebylo povoleno studium na vysoké škole. Jediné co mohl dělat - přidavače u zedníků.

Na základě intervence akademiku Málka a Šorma, je dr. Jiřímu Fragnerovi umožněno pracovat v Encyklopedickém ústavu ČSAV, jako vědecký pracovník. Později zde pracuje jako vedoucí oddělení přírodních a technických věd. Aktivně se podílí na vydání první československé encyklopedie "Příruční slovník naučný" a na tvorbě oborové encyklopedie "Člověk a příroda".

Ani v důchodu neustává dr. Jiří Fragner v intenzivní odborné práci. Je trvale ve spojení s Výzkumným ústavem potravinářského průmyslu, zejména s jeho střediskem technických informací. V tuto dobu se stává členem autorského kolektivu pracujícího na monografii "Klinische Pharmakologie".

Je více než přirozené, že nezbytnou podmínkou pro plně se věnování odborné práci, byla bezpodmínečně nutná oddaná opora v rodinném životě a zázemí. Toto vše dr. Jiřímu Fragnerovi vytvářela jeho vzácná choť paní Marianna Fragnerová roz. Radimská. Bez její opory by dr. Jiří Fragner jen ztěžil realizoval všechny zmíněné úkoly a proto ji plným právem patří příslušný díl zásluh na velkém díle, které její manžel přes nepřízeň "osudu" nakonec přece jen realizoval.

Manželé dr. Jiří Fragner a Marianna roz. Radimská měli spolu tři děti:

Evu PhDr. (* 22.9.1928), provdaná za Zdeňka Vančuru,

Janu MUDr. (* 13.3.1930)
provdaná po druhé za ing. Jiřího Havlika,

Jiřího (* 22.9.1936) biolog,
manželka Eva roz. Křížová (* 5.9.1936).

Dr. techn., Ing. chem., PhMr. Jiří Fragner
zemřel 6. listopadu 1977 ve věku 77 let.

Rodokmen Fragnerů: PŘÍLOHA I.

Závěrem musím poděkovat panu Rudolfu Melicharovi a Miloslavu Zající z Plzně za uvedení do daného tématu a mé kontaktování s paní Mariannou Fragnerovou, která mi poskytla neocenitelné podklady z rodinného archivu (písemnou i fotografickou dokumentaci), a vše doplnila svými vzpomínkami. Dále jí patří můj nejsrdečnější dík za opětovné přečtení rukopisu, ve kterých opravila nepřesnosti a doplnila jej o další důležitá fakta.

Můj velký dík patří i panu Křížovi, který mě upozornil na prioritu objevu českého penicilinu v podniku BF za druhé světové války a poskytl mi k této otázce potřebnou literaturu.

Jen díky obětavé pomoci jmenovaných bylo možno tuto práci dokončit.

Některé poznatky z rodopisné práce

dipl. techn. Karel Řičař

Každý genealog získává při své rodopisné práci různé poznatky a zkušenosti o způsobu zpracování rodopisu a jeho formách. Je to vždy individuální práce a každý genealog ji provádí dle vlastní metody, která mu vyhovuje. Někdy se dostává i do slepé uličky a pak každá rada dobrá. Seznamováním se s prací druhých je možno tyto brzdicí překážky odstranit. Chtěl bych proto tímto svým pojednáním dát své zkušenosti k dispozici a možná přispět k vypracování jednotné metodiky genealogické práce.

Své poznatky jsem získal několikaletým studiem archivních pramenů z období 16. až 20. století z oblasti východních Čech (SOA Zámorsk, SUA Praha). Moji předkové žili převážně na venkově ve vsích a v malých městech. Byli to zemědělci a řemeslníci. Předpokládám, že znalosti z těchto míst je možno aplikovat i v jiných oblastech Čech a Moravy.

Průběhem své práce jsem si uvědomil, že úspěšnost práce rodopisce bude jen tehdy, jak se mu podaří proniknout do celé šířky a hloubky životních osudů předků. Do jaké míry porozumí vztahům v tehdejší společnosti, jak pochopí životní styl předků, jak si ujasní hospodářské poměry, jaké byly politické názory a vlivy tehdejší společnosti, jaké náboženské zásady panovaly v době života předků. Teprve jasný obraz skládající se z mozaiky vlivů, pomůže přiblížit předka do jasného zorného pole genealoga. Jedině tehdy bude moci dobře vše popsat.

Jak má rodopisec postupovat, aby tento obraz získal? Musí vyhledávat a získávat potřebné prameny, které mu umožní udělat si plastický obraz studovaného jednotlivce v daném období. Ideálem by bylo, kdyby tento obraz byl tak ostrý a oživující jako jsou obrazy Zdeňka Buriana vykreslující zvířenu a květenu dávnověku.

Co mně pomůže ke konstrukci obrazu života rodiny v minulosti?

1) Musím předka "vytáhnout" z mlhavého oparu minulosti a to pomocí dějinných mezníků, ke kterým přiřazuji rodinné a osobní události jako jsou např. narození, svatba neb úmrtí. Tyto mezníky - data - volím sám dle významných událostí mající vztah k rodině. Může to být například: R.1621, usazení předka na místě, patenty Josefa II. (1781 - 1784), napoleonské války (1800 - 1815), rok 1848, prusko-rakouská válka 1866, atd. Přiřazováním rodinných událostí k těmto mezníkům je mám zakotveny v historicko-časovém žebříčku.

2) Když studuji matriky narození, oddavek a úmrtí, tak se nezajímám jen o osobní data jednotlivce, ale všímám si, kdo byl kmotrem, svědkem a jaké bylo jejich pracovní a společenské postavení. To mně nepřímo ukazuje společenskou úroveň rodiny. Snažím se zjistit jaké vztahy vyplývají ze snatků. Studuji nejen příčiny úmrtí dospělých, ale i počty a příčiny úmrtí u dětí.

3) Z urbárů, gruntovních knih a pozemkových knih si vypíši majetek a snažím se ho aktualizovat. To znamená, že staré míry polnosti a pozemků převádím na dnešní soustavu měr. Totéž se sna-

žím udělat i s cenami nemovitostí a různého majetku. Přepočítání na dnešní cenovou hladinu je obtížnější. Pro převody cen bude nutné vypracovat samostatnou metodiku. Pro dobrý obrázek místa působení předka si zjistím polohu gruntu, domu a polností dle zápisů v pozemkových knihách a indikačních skizách. Porovnám dle současných map, neb vlastní návštěvou přímo v místě si minulé stav majetku velmi zpřítomním a zasadím do přesné ohraničeného místa. Z pozemkových knih vyplyne i hospodářský stav rodiny (dluhy, pohledávky atd.).

4) Po sestavení hlavní rodové linie, přiřadím ke každému členu rodokmenu takový osobní číselný znak, který mně umožní přesnou a nezáměnnou identifikaci jednotlivce. Musí být proto jednoduchý, musí umožnit vyjádření nejen rodu, ale i k pokolení, musí umožnit vyjádření přímého a vedlejšího příbuzenského vztahu. Takovým označením se odstraní nejasnosti při stejných jménech v rodokmenu. Umožní začlenění jednotlivce k dějinnému mezníku, čímž si dělám jasnou představu o rodinných a příbuzenských vztazích.

5) Předek nežil izolovaně, ale ve společnosti, která měla určitou organizaci politickou, hospodářskou a společenskou. Pro znalost závislosti na vrchnosti, na politické správě je nutné seznamovat se s majitelem a velikostí panství, později se správou soudních a politických okresů. Seznamuji se s místopisem okolí daného místa. Zajímám se o existenční podmínky rodiny (robotní povinnosti, podmínky pro rozvoj zemědělství, řemesla) v místě působení předka. Sleduji, jaké bylo politické postavení členů rodu, jaká byla svoboda jednotlivce v závislosti na společenském postavení. Teprve z takto získaných podkladů se mně vynořuje předek jako konkrétní osoba v přesné podobě.

Pro vytvoření dobrého obrazu minulosti je zapotřebí uvedené informace získat a zpracovat. Systematická práce rodopisce se proto promítá do dvou etap: 1) činnost sběratelská
2) zpracování získaných podkladů

Tyto dvě etapy nejsou od sebe ostře oddělené, ale časově se prolínají.

Činnost sběratelská

Sběratelská činnost záleží v tom, že se snažíme získat co nejvíce informací z různých pramenů, které budeme doma v klidu zpracovávat. V archivech, v knihovnách se seznamuji s prameny a vyhotovuji si výpisky. Zde studujeme archivní fondy (matriky,

pozemkové knihy, katastrální zápisy, daňové - berní předpisy, cechovní knihy, dotazníky a vzpomínky žijících členů rodu, fotografie, místopisné prameny, literaturu, mapy, lidovou tvořivost, rodinné archivy, památky na členy rodu, pamětní knihy obcí, slovesné památky atd.). Pro sbírání rodopisných podkladů nemůže platit idea "sbírám vše, na co přijdu". Je nutné mít vymezený koridor pro památky vztahující se k rodové linii, ve kterém se budu pohybovat. Je proto vhodné sestavit si ze základních rodopisných údajů rodovou linii, která nemusí mít konečnou podobu, ale bude sloužit k první orientaci sběratelské činnosti.

Sběratelské podklady je možno rozdělit do dvou skupin:

- 1) sběratelské výpisky informativní
- 2) sběratelské materiály dokladové - podrobné.

Sběratelské výpisky informativní

Pro plánovitou sběratelskou činnost je vhodné vypracovat si nejdříve plán práce, vycházející ze seznamů pramenů, které budu studovat.

Budou to:

1) Seznamy matrik a indexů s uvedením druhu matrik (narození, oddavek a úmrtí) s rozsahem let, ve kterém jsou zápisy v nich provedeny.

2) Seznamy fondů - dokladů z jednotlivých panství - velkostatků a pozdějších soudních a politických úřadů. U všech je nutné poznamenat si inventární číslo pramene (knihy, kartonu), kde jsou uloženy.

3) Při hledání možných míst sňatků, neb při zjišťování rodinných vztahů v okolí bydliště člena rodu, velmi pomůže seznam obcí patřících do jednoho politického celku, t.j. panství - velkostatku neb okresu.

4) Pro sestavení rodové linie a rodových vztahů je účelné porřít si výpis stejnojmenných (dle příjmení) obyvatel farnosti u indexu příslušné matriky. Indexy jsou abecední seznamy narozených osob, oddavek či úmrtí v matrikách příslušného farního úřadu. Bývají vedeny jako samostatné knihy, neb jsou součástí matrik, uvedené na posledních listech knihy. Ne každá matrika má vypracovaný index. Pokud je, pak je velkým pomocníkem genealoga. V indexu matrik narození je uváděno datum narození, jména rodičů

a stránka (pag. = pagina) a číslo inventární knihy dle farního označení. V indexu matrik sňatků bývají kromě data sňatku uváděni i rodiče snoubenců. V indexu úmrtí jsou uvedena data úmrtí a místo.

5) Jestliže budu sestavovat velkoplošný rodokmen, ne pouze rodokmen rodové linie, pak je účelné vypracovat seznam rodičovských párů.

6) Velkým pomocníkem je přehledný seznam majitelů gruntů, domů a jiných nemovitostí s uvedením roku, kdy se majitel nemovitosti ujal.

7) Doporučeným materiálem je přehled gruntů - chalup s uvedením, kdy se který člen rodů v ní narodil, oženil a zemřel. Z dosažitelných pramenů až do roku 1772 je tento seznam pracně sestavitelný. Usedlosti byly totiž označovány dle jmen majitelů. V dalších letech, po zavedení popisných čísel domů je tato práce usnadněna.

Pokud nalezenou informaci nemohu okamžitě prostudovat a domnívám se, že by mně mohla později posloužit, pak si do deníku genealoga v oddíle výpisky - literatura запиši její stručný obsah, místo uložení informace a za jakých podmínek jí mohu opět ke studiu získat (výpůjční možnosti, inventární označení, zhotovení kopie atd.).

Takto získané výpisky přehledně ukládám do pořadače, neb kartotéky roztríděné do těchto oddílů:

- matriky - indexy,
- katastra - urbáře,
- státní administrativa - panství velkostatky,
- soudy,
- berní správa,
- dějiny oblastí a míst,
- místopis,
- zemědělství,
- řemesla,
- obchod,
- literární výpisky (lidová tvořivost, říkadla, slovesnost),
- společenské organizace,
- náboženství,
- adresy archivů, knihoven a museí.

Sběratelské výpisky dokladové - podrobné

Tento materiál bude už sloužit jako dokladový fond rodopisce a proto musí být vyhotovován co nejvěrněji, bez osobních domněnek či doplňků. Jde o historickou pravdu a dle toho musí být výpisky prováděny. Nejlepší je získat od držitele dokladu jeho kopii, kterou se přehledně ukládá. V případě špatné čitelnosti se připojí přepis v latině s použitím starého pravopisu.

Grafická úroveň zápisů v matrikách a v purkrechtních knihách je různá. Jsou zápisy dobře čitelné, ale i obtížně čitelné, kdy je nutné vžít se do stylu a systému psaní. Písař mnohdy používal znaků písmen osobně upravených a proto je nutné psaní některých písmen ujasňovat si srovnáváním se stylem v předcházejících neb následných zápisech. Čas, který může rodopisec strávit ve studovně archivu je omezený a je proto nutné ho promyšleně využít. Proto nečitelné slovo lze z originálu průsvítkou přesně okopírovat a doma v klidu důkladně prostudovat. Při rychlém orientačním vyhledávání jmen v matrikách je nutno dávat pozor na psaní malých písmen u křestních jmen i příjmení. Vyskytuje se ve starých kronikách.

Pochopitelně, že nejobtížnější je čtení latinských zápisů, zejména je-li používáno různých zkratek. Pro každého badatele by mělo být samozřejmě dokonale ovládnutí psacího písma "švabach".

V Českých zemích se matriky začaly zavádět od 30.let 17.století a byly vedeny společně pro zápisy o narozeních (N), o oddavcích (O) a o úmrtí (Z). Teprve patentem Josefa II. z r.1784 bylo nařizeno zápisy rozdělit do samostatných knih pro narození a úmrtí, s případným rozdělením dle obcí příslušných k jedné farnosti. U společných matrik se stává, že zápisy např. narození jsou zapisovány po vyčerpání (popsání) předem určených stran v oddíle narození, za oddílem sňatků neb úmrtí.

Tím, že matriky farních úřadů jsou soustředěny do Státních archivů, je práce rodopisce velmi usnadněna. V současné době zápisy do matrik provádí matriční oddělení obecních, městských úřadů.

Věrohodnost matrik

Při studiu matrik zjišťujeme, že čím jsou zápisy v matrikách starší, tím jsou z hlediska požadavků rodopisce chudší na data a údaje hledaných osob. Nezbyvá proto pro sestavení věrohodného rodopisu, než doplňovat údaje z dalších pramenů.

V matrikách narození (N) v rozmezí let 17.století se naráží na nepřesné označení matky dítěte. Ačkoliv České gubernium svým nařízením z roku 1772 žádá konsistoř biskupství hradeckého, aby jména v křestních matrikách byla zapisována čitelně. Spolehlivost zápisů v matrikách narození v porovnání s ostatními matrikami (oddavek a úmrtí) lze pokládat za nejvěrohodnější. Zápisy jsou totiž prováděny ihned po narození dítěte a nejsou poplatny paměti a znalosti ohlašovatele zápisu.

V matrikách oddavek (O) bývá bohužel nevěsta zapisována jen pod křestním jménem. Mnohde schází jméno otce nevěsty, o matce ani nemluví. Stávají se případy, že v místě bydliště jsou zapisovány dvě dvojice stejných příjmení i křestních jmen, bez dalšího úřadovacího znaku (např. Jan Lžiczarz a Anna). V tom případě přiřazení dítěte k manželskému páru může být provedeno pouze porovnáním data sňatku s datem narození dítěte, také úvaha o možnosti narození dítěte dle stáří matky, popřípadě úmrtí otce pomůže k identifikaci hledaného údaje. Svoji úlohu zde sehraji i kmotři a svědkové, kteří mívají k rodině určitý vztah. Zápis v matrikách sňatků, má-li uvedeny jmenovitě rodiče snoubenců, věk snoubenců,

data a místo svatby, je možno pokládat za věrohodný. Pokud zápis má pouze jeden až dva z uvedených údajů, je nutno ho pokládat za nevěrohodný. Nejméně věrohodné jsou zápisy v matrikách úmrtí (Z). Často schází místo úmrtí, jméno manžela, manželky neb rodičů zemřelého. Nespolehlivý bývá zápis o věku zemřelého. Je totiž zapisován dle informací pozůstalých neb sjednatele pohřbu.

O kvalitě zápisů jasně předpis z roku 1770 Českého gubernia, dle kterého se zakazuje zapisovat do matrik podle gruntů a psát jen dle jmen skutečných rodin. (SOA Zámorsk inv. č.585 IV č.90, G-V-22).

V případě, že některý osobní údaj je nutno stanovit výpočtem z dat jiného matričního zápisu, pak je nutné při dalším používání ho označit zápisem do závorky např. (1708).

Označení člena rodu rodovým znakem

Při sestavování vývodu se narazí na nutnost rozlišit členy rodokmenu dostatečně jasně od sebe navzájem. Křestní jména se totiž mohou v rodokmenu jednoho rodu opakovat dle jejich místní obliby. Proto je nutné každému členu přidělit vhodný znak, který by nezaměnitelně určoval jen jednu osobu.

Takové označení musí splnit tyto požadavky:

- 1) Spolehlivě umístit člena rodu do rodové posloupnosti.
- 2) Umožnit rychlou orientaci v příbuzenských vztazích.

- 3) Při dostatečném rozrůstajícím se počtu členů rodopisu dovolit zařazování dalších příslušníků rozrodu.
- 4) Musí poskytovat možnost zařazovat více členů rodokmenu stejného jména do patřičné větve a linie.
- 5) Splnit požadavek na určování historické vzdálenosti člena rodu od dnešního člena rodu (tvůrce rodopisu) a poskytnout jasný obraz o historické vzdálenosti jednotlivých větví.
- 6) Dovolit rychlé přiřazení člena rodokmenu k historickým mezníkům.

Velmi vhodným je rodový znak složený z písmenného a číselného vyjádření. Písmeno je vyjádřena příslušnost k rodu Ři = Řičař. Číslice vyjadřují vzdálenost pokolení od současného badatele, postup směrem do minulosti. Současný badatel má označení 0. První pokolení zpět má 1, druhé 2 atd. Pokolení současná, mladší (děti, vnuci) mají vzdálenost do budoucna a označují se: první pokolení 01, druhé 02, třetí 03 atd. Dalším označením ve znaku je číslo jednotlivce. Člen přímé linie má vždy číslo 1. Jeho sourozenci mají rezervována čísla 2 až 20. Pro další členy stejného pokolení vedlejších větví jsou rezervovány skupiny čísel např. 20-40, 41-50, 51-60, 61-80, 81-90 atd. Manželky členů rodokmenů jsou označovány jeho číslem, avšak s připojeným dalším číslem za tečkou a to 1,2,3. Toto číslo vyjadřuje také pořadí sňatku.

Příklady značení:

- Ři 5.1 - je rodový znak Jana Řičaře žijícího v přímé větvi, v pátém pokolení
- Ři 5.1 2 - je rodový znak jeho druhé manželky
- Ři 4.10 - je rodový znak jeho syna, který není v přímé větvi rodokmenu. Je o jednu generaci mladší.
- Ři 5.22 - je rodový znak člena vedlejší větve, ale stejného pokolení

Výpisy o majetku

O hospodářském a tím i o sociálním postavení předků poskytuje obraz knihy, ve kterých jsou zapsány popisy majetků, jejich prodeje, nákupy, dědictví, pohledávky, kvitance, účty, smlouvy atd.

Jsou to urbáře, knihy gruntovní, robotní, sirotčí, pozemkové knihy, knihy žalob atd. Popisy nemovitostí jsou zachyceny v Berní rule, v katastrech tereziánském, josefínském a stabilním. Cenné poznatky lze čerpat ze zpovědních seznamů, soupisů obyvatel v Čechách k r.1651, dále na seznamech poddaných, v městských, berních a cechovních knihách. Tento studijní materiál je uložen ve Státních archivech a v městských a okresních archivech. Tyto ústavy mají přehledně zpracované seznamy uvedených knih a listin, takže badatel je může pro svoji práci použít.

Pro období 1690 až 1800 jsem hodně čerpal z gruntovní knihy Rychta sopotnická, ve které jsou zapsány majetky (trhy) a jejich převody a to formou popisu majetku (budovy, polnosti, vybavení hospodářství), dědické podíly, prodejní smlouvy, smluvní závazky

(vejminky) atd. V knize je pro každou usedlost - grunt - vyhrazen určitý počet stránek, na kterých jsou postupně zapisovány dohody o prodeji neb postoupení majetku (... ujal grunt). Kniha je vedena od r. 1681 a stránka prvního majitele je označena číslem, což je možno pokládat za první popisné číslování v obci Sopotnice. Až do roku 1772 se však používalo označení dle majitele např. u Martinků, u Lžiczarzů atd. V uvedeném letopočtu byla zavedena popisná čísla domů - gruntů. V roce 1805 byla však stavení opět přečíslována. V rozmezí 130 let se mohou vyskytovat tři rozdílná čísla. Proto rodopisec musí velmi bedlivě rozhodnout, jak správně určit majitele objektu. V Rychtářích sopotnických jsou tužkou "připsána" čísla, která nemusí odpovídat skutečnosti.

Při studiu opisu, neb v pořizené kopii je vhodné si k citovaným křestním jménům vepsat rodové znaky jednotlivce, což potom ulehčí orientaci při jeho zařazování do rodové závislosti. Tím se opět obrázkem minulosti vyjasňuje. K tomu napomáhá převádění tehdejších měrových jednotek do dnešních. Totéž se týká i cen (ceny majetku, pohledávky, dluhy atd.), což však není jednoduché a výsledek bude hrubě orientační.

Stane se, že v zápise o podílech je uvedeno křestní jméno dědice, který není v rodokmenu uveden. Je nutné tedy uvážít, zda-li z hlediska úplnosti rukopisu je nutné dále prověřovat, nejedná-li se o levobočka, není-li to věritel příbuzenského neb sousedského závazku. Může se ale stát, že zápis jména užívaného v té době a místě neodpovídá matričnímu zápisu.

Obtíže také někdy nastanou s určením osoby, která se gruntu ujímá. Někdy není určen vztah k postupujícímu, ani žádný jiný pomocný údaj jako stáří, narození, dosavadní bydliště atd.

Rodopisný zápisník

Při vlastní rodopisné práci je nutné, aby badatel měl po ruce údaje, které při běžné práci potřebuje. Osvědčil se mně zápisník rozdělený na dvě části a to vlastní zápisník a deník. Jako zápisníku používám kroužkový blok, který umožňuje jednotlivé oddíly kdykoliv měnit a doplňovat. Jednotlivé stránky zejména deníku jsou číslovány, což umožňuje provádět odkazy úkolů na plnění.

Vlastní zápisník obsahuje: všeobecné - společné hodnoty (míry, váhy, ceny), slovník (často užívaná německá a latinská slova), různé rodopisné zkratky, písmo (vzor švabachu, kurent), náměty pro badání, knihy co číst, výpisky z knih, organizační zápisky (adresy osob a ústavů).

Druhá část zápisníku je deník

Při domácím studiu výpisků se může stát, že je zapotřebí dalších doplňujících údajů, které je možno zjistit v archivu. Protože to budou většinou doplňující a upřesňující otázky, je zapotřebí, aby tyto byly přesně formulované a zapsané. Rovněž tak i zjištěné odpovědi musí jednoznačně na danou otázku odpovídat, neb odkazovat na jiný přesně určený pramen. V zájmu využití času studia v archivu je dobré, když badatel přichází do studovny - badatelný již s přesným plánem, co a jak bude studovat. Takový plán - seznam úkolů - si sestaví už doma. Je to vlasné první díl deníku a obsahuje: datum zadání úkolu, číslo úkolu, formulace

úkolu a datum jeho splnění. Úkoly se číslují pořadově s doplňkem dvojčíslí roku. K tomu se připojuje označení roku vzniku úkolu a zkratka místa ústavu, kde se bude hledat. Ve sloupci splnění se uvádí příslušná stránka úkolu.

Příklad zápisu úkolu.

9.11.-8/90	Prověřit děti Jana Lž. a Anny r. Martinové	plnění:
Ři-OAZ	od r.1764:	2a až 4a
	Josef 1764, Tomáš 1765, Barbora 1768	
	Jan 1768, Dorota 1771, Josef 1774,	
	Kateřina 1776, Jan 1778	

Výpisky lze provádět dvoji formou:

- 1) Opsat každé slovo zápisu v řádcích souvisle za sebou. Tato forma je vhodná zejména u výpisků z různých knih a listin, kromě matrik.
- 2) Zápis provádět na rozmnožený tiskopis, sestavený pro výpisky z matrik. Výpisky prováděné dle ad 1. se píší na listy po jedné straně a to proto, aby se už nemusely přepisovat, ale po odstřížení se uloží přímo k dokladům u příslušného člena rodokmenu.

Protože se stává, že při provádění výpisu dle formy 1) se může na něco zapomenout (název matriky, inventární číslo matriky atd.) je vhodné používat tiskopis dle tohoto vzoru:

Dat.: 2/		VÝPIS Z MATRIKY		rod: 9/
Místo: 3/		NAROZENÍ - ODDAVEK - ÚMRTÍ 1/		fond: 10/
Období od.....do.....				
Název matriky 1. 4/.....		inv. č.:.....6/		
2. 5/.....		inv. č.:.....6/		
Farnost: 7/.....		obec:.....8/		
matrika pag	datum místo	jméno a rod. číslo	rodiče věk	prarodiče kmostr, svědek
11/	12/	13/	14/	15/

Komentář k jednotlivým řádkům a sloupcům.

- 1/ Škrtně se název matriky, z které nejsou v dolní části formuláře žádné výpisky uvedeny. V řádku období se uvede rozsah let zápisů v matrice (viz desky matriky).
- 2/ Datum provedení výpisu.
- 3/ Místo: název archivu a místa, kde je doklad uložen.
- 4/-5/ Název matriky: Uvede se název matriky dle titulního listu.
- 5/ Z úsporných důvodů mohou být zápisy ze dvou matrik označených 4/ a 5/.
- 6/ Inv. č.: opíše se inventární číslo matriky příslušného ústavu, případně i číslo farního úřadu.
- 7/ Farnost: plný název farnosti.

- 8/ Obec: zapisuje se název obce, která je v matrice uvedena u dané osoby.
- 9/ Rod: písemná značka rodu.
- 10/ Fond: označení čísla fondu rodopisu.
- 11/ matrika-pag: označí se druh matriky dle 1/ N, O, Z a číslo stránky matriky, ve které je zápis uveden.
- 12/ Datum - místo: opíše se datum N,O neb Z dle matriky a vyznačení místa s popisným číslem.
- 13/ Jméno a rodové číslo: v matrice N se uvádí jméno dítěte; v matrice O se uvádí křestní jméno a příjmení obou snoubenců; v matrice Z se uvádí křestní jméno zemřelého, případně příjmení s poznámkou.
- 14/ Rodiče, věk: v matrice N se zapisují jména obou rodičů, takéž i v případě zápisu oddavek. V matrice Z se zapisuje věk a údaj o rodičích.
- 15/ Prarodiče, kmotr, svědci: do této části se zapisují údaje o prarodičích, kmotrech, svědcích a další upřesňující poznámky i takové, které jsou připisovány na okraji listu matriky.

Práce s výpisky

Výpisky a poznámky jsou materiál získaný genealogem pro vypracování rodopisu. Je to velké množství různých dokladů, výpisků a materiálu, které je nutné vyřadit a rodopisně zařadit tak, aby byla dodržena přehlednost uspořádání dokladů. Každý doklad se musí označit číslem rodopisného fondu genealoga. Toto číslo se skládá z písemného označení rodu (Ři), z čísla pokolení dle rodového znaku a konečně z pořadového čísla dokladu dle zápisu v seznamu rodopisného fondu. Výpisky, které budou použity jako dokladový materiál, musí mít poznámku o prameni z kterého byl výpisek pořízen, inventární číslo pramene (knihy, kartonu) a číslo rodopisného fondu.

Matrikové výpisky provedené na vhodných tiskopisech se zakládají do společných zásobníků ve skupinách dle pokolení (0 až 8).

Ostatní výpisky, kromě kopií z knih, je vhodné rozstříhat, očíslovat rodopisným fondem, zapsat do seznamů fondu. Výpisky, obsahující záznamy širší a obecné platnosti se označují za značkou rodu písmenem L (listiny) a pořadovým číslem dokladu. Např. Ři L-2 je seznam majitelů gruntů dle čísel uvedených v knize purkrechtní.

Vlastní zpracování získaného materiálu mohou provést teprve tehdy, až mám všechny prameny vztahující se k jedné osobě, rodině, soustředěny do jednoho souboru. Proto pro každého člena rodokmenu, neb rodinu, je určena jedna obálka, neb desky s klopami či čiré igelitové závěsné desky, do kterých se všechny výpisy ukládají. Při konečném zpracování rodopisu se tyto soubory znovu studují, doplňují a vyhledávají se vazby, vztahy a další fakta potřebná k sestavení životopisu jednotlivce, rodiny, k vypracování rodných listů, majetkových poměrů, životních cest členů rodu a dalších kapitol rodopisu.

GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE

Založena podle zákona o dobrovolných organizacích a shromážděních č.68/1951 Sb., stanovy schváleny rozhodnutím ministerstva vnitra čj. NV - III/3-2622/68 ze dne 29. prosince 1968, ustavující valná hromada 5.března 1969, zastavení činnosti 19.února 1981, schválení stanov rozhodnutím ministerstva vnitra ČR čj. AVS/1 - 908/89 ze dne 4.ledna 1990 a valná hromada 7.dubna 1990.

S p r á v n í v ý b o r G H S P :

- Předseda: Rudolf Melichar
- I. místopředseda: MUDr. Boleslav Lutonský
(genealogická sekce)
- II. místopředseda: Ing. Jan Oulík
(heraldická sekce)
- jednatel: František Šírl
- pokladník: Dagmar Nováková
- členové výboru: JUDr. Vladislav Brož
Doc. Ing. Stanislav Cais, CSc.
Ladislav Forman
Zdena Halusková
Jan Mareš
PhDr. Alena Pazderová
Jiřina Rubešová
dipl. technik Kristoslav Říčař
- revizní komise: prof. ing. arch. Václav Kasalický, CSc.
Blanka Čadová
Ladislav Procházka
- knihovnick: Ing. Jaroslav Kec

Adresa klubovny, knihovny, archivu a listovních zásilek:

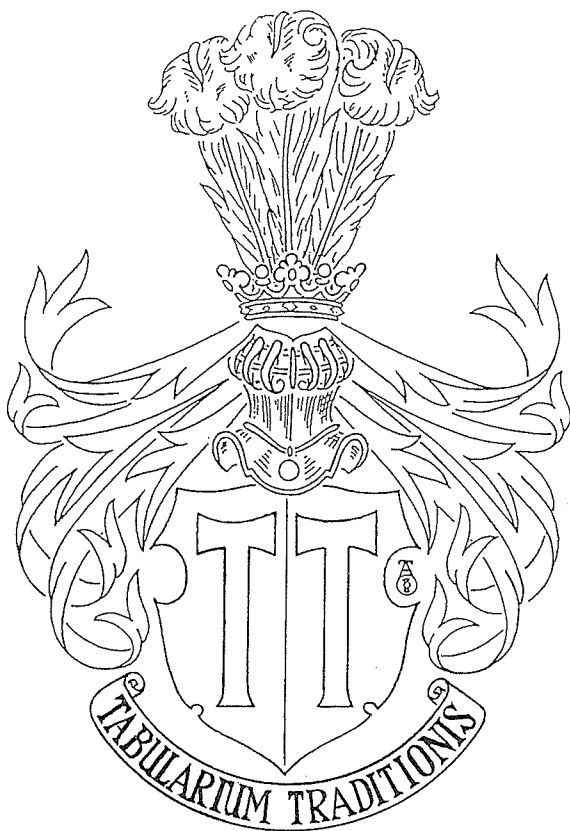
Genealogická a heraldická společnost v Praze

Vltavská 24 (druhý dům)

150 00 Praha 5 - Smíchov

Bankovní spojení: Česká státní spořitelna - Praha 1
běžný účet č. 53 61 143 - 018

Odběr časopisu je vázán na zaplacení členského ročního příspěvku Kčs 50,- pro organizace (archivy, knihovny, muzea apod.) podle objednávky a faktury.

Popis znaku nakladatelství a vydavatelství TABULARIUM TRADITIONIS

- Štít půlený - v tinktuře stříbrné a červené,
s písmem v opačném provedení v ploše štítu;
- turnajská přilba - ocelová se zlatou mřížkou, kováním a monilou,
s rozvinutými překryvadly - stříbrná, červená;
- zlatá koruna - s drahokamy - od středu červený spinel,
modré acháty a zelené smaragdy;
- klenot - tvoří tři pera, prostřední stříbrné, červená;
- devisa - páska červená se stříbrným písmem a podšitím.

kreslil: rytíř-komtur, plukovník Adolf F.J. Karlovský

Pro své členy vydává Genealogická a heraldická společnost v Praze podle odstavce a čl. II./5 Stanov GHSP schválených rozhodnutím ministerstva vnitra ČR čj. AVS/1-908/89 ze dne 4.1.1990.

Za původnost a obsah článků v Listech GHSP ručí autoři. Tištěno jako rukopis, autorská práva autorů zachována.

Redakční skupina pro vydávání Listů GHSP (abecedně bez titulů):

Stanislav Cais
Ladislav Forman
Jaroslava Honcová
Petr Kotal
Jan Oulík
Alena Pazderová
Alžběta Štětková
Josef Zumr

Dáno do tisku: 1991

Náklad: 1 000 ks výtisků

Grafická úprava:

TABULARIUM TRADITIONIS - Vydavatelství a nakladatelství
106 00 Praha 10 - Macešková 35

Tisk: Ústav jaderných informací - 156 16 Praha 5 - Uranová 379

Příloha I.: Fragnerové, nejvýznamnější pražský lékárnický rod

